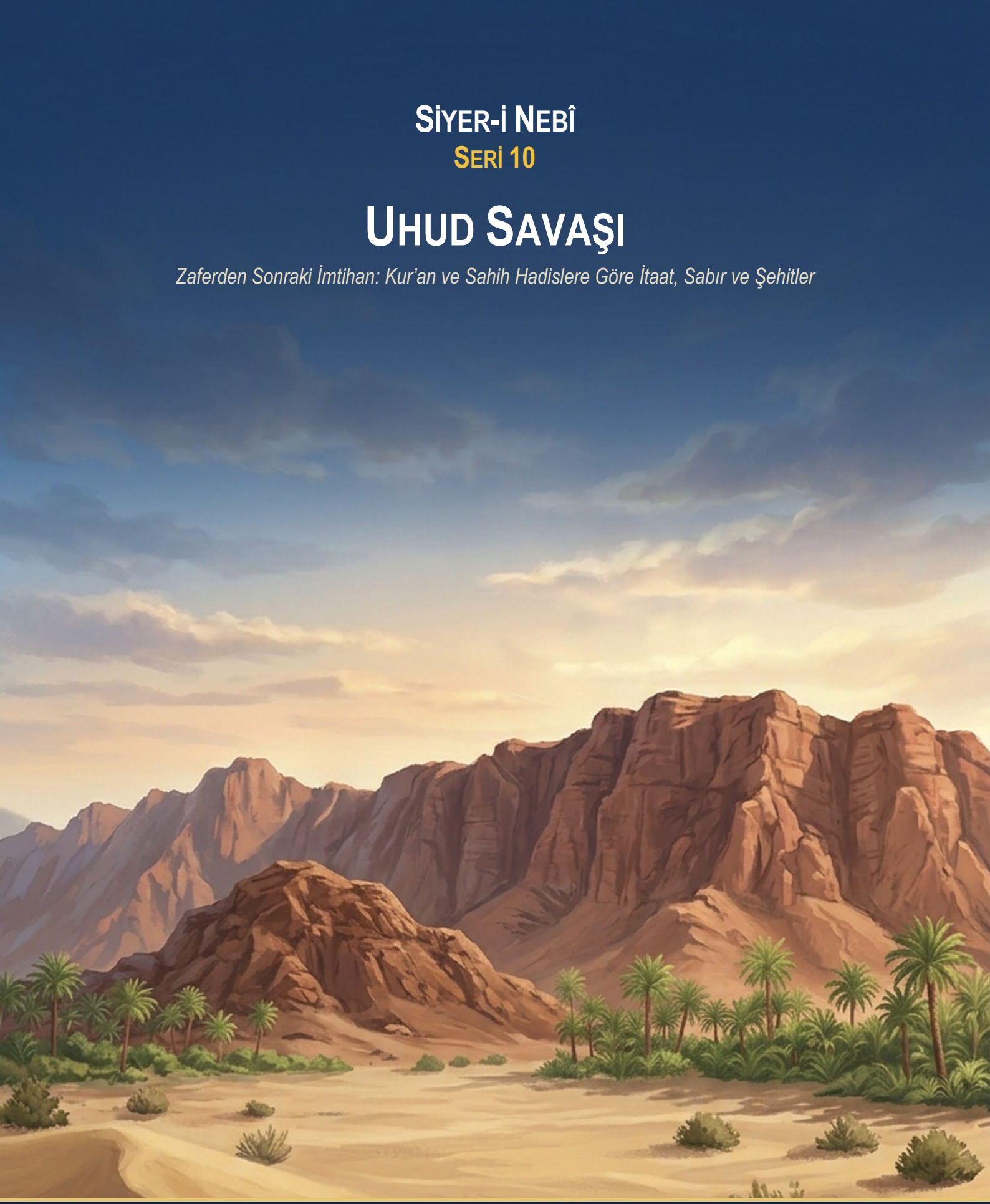
Siyer-i Nebî

Seri 10

Uhud Savaşı

Zaferden Sonraki İmtihan: Kur'an ve Sahih Hadislere Göre İtaat, Sabır ve Şehitler

Hj Che Alim Hj Che Haron
AK (Kelantan)
quranscience.my

© 2026 M / 1448 H Hj Che Alim Hj Che Haron AK (Kelantan) • quranscience.my • @QuranScienceMY
Bu e-kitap Müslümanlar için ÜCRETSİZDİR — satılması yasaktır.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

SİYER-İ NEBÎ

SERİ 10

UHUD SAVAŞI

Zaferden Sonraki İmtihan: Kur'an ve Sahih Hadislere Göre İtaat, Sabır ve Şehitler

وَلَا تَهِنُوا۟ وَلَا تَحْزَنُوا۟ وَأَنتُمُ ٱلْأَعْلَوْنَ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ

"Gevşemeyin, üzülmeyin, inanmışsanız, mutlaka siz en üstünsünüzdür."

ÂL-İ İMRÂN SÛRESİ 3:139

HJ CHE ALİM HJ CHE HARON

quranscience.my | @QuranScienceMY

© 2026 M / 1448 H quranscience.my — ücretsiz e-kitap. Satılamaz.

TEŞEKKÜR

Kalplerini arındırmak için kullarını Uhud'da imtihan eden ve onların arasından şehitler seçen Allah'a hamd olsun. Efendimiz Muhammed'e ﷺ, âline ve ashabına salât ve selâm olsun.

Bu e-kitap özellikle sevgili eşime ithaf edilmiştir,

ZAHARAH MOHD LATİF;

sevgili çocuklarıma,

MUHAMMAD HAFİZ, NOOR HAZWANİ, ABDUL HAKİM, NOOR HİDAYAH, NOR AQİLA ve **NOR ATİQAH**;

ve damatlarımla gelinlerime,

FAZİLAH, MALEK, HANİN, FAİRİZAL ve **FİRWAN**.

Siyer-i Nebî'nin bu onuncu serisi Uhud Savaşı'nı anlatır: okçulara verilen emir, imtihana dönüşen ilk zafer, Resûlullah'ı ﷺ koruyan sahâbîler ve meleklerin gölgelediği şehitler. Bu bilgi 'ilmun yuntefa'u bih, yani faydalı bir ilim olsun.

BU E-KİTABIN KAPAĞI HAKKINDA

Bu e-kitabın kapağında hiçbir insan veya hayvan tasvir edilmemiştir. Kapakta **akşamüstü Uhud Dağı** resmedilmiştir: heybetle yükselen kızıl-kahverengi kayalık sıradağ, önünde **küçük bir tepe**, eteğinde **ıssız, kumlu bir düzlük** ve kenarında hurma ağaçları. Gökyüzünde akşam güneşinin altın ışığı yumuşak **bulutların** arasından süzülür.

Bu dağ, Resûlullah'ın ﷺ hakkında "Bu, bizi seven ve bizim de sevdiğimiz bir dağdır" buyurduğu Uhud'dur (Sahîh-i Buhârî 4083). Küçük tepe, Okçular Tepesi'ni ve yerini terk etmeme emrini hatırlatır; ıssız düzlük ise Rableri katında diri olan şehitlerin huzurunu simgeler (Âl-i İmrân 3:169).

Alttaki lacivert şerit, **ince altın çizgilerle** çerçevelenmiş olup yazarın adının yer aldığı alandır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İÇİNDEKİLER

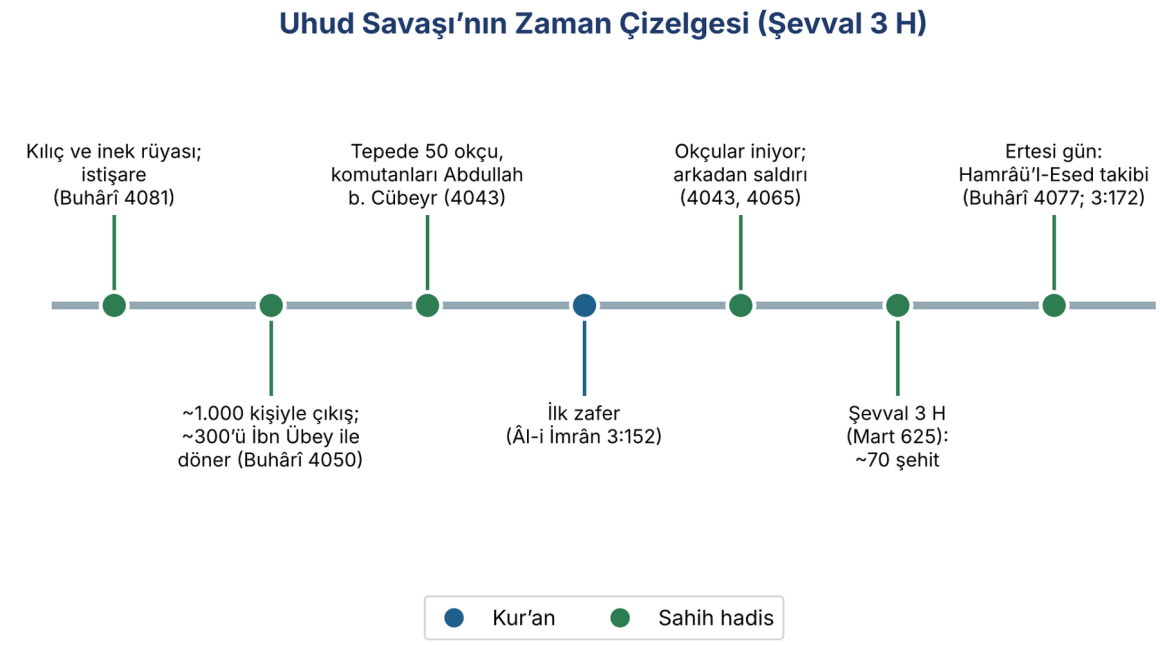
UHUD SAVAŞI — *Giriş*
1. BEDİR'DEN SONRA: KUREYŞ'İN İNTİKAMI — *Âl-i İmrân 3:140*
2. RÜYA VE İSTİŞARE — *Sahîh-i Buhârî 4081*
3. ABDULLAH B. ÜBEY'İN GERİ ÇEKİLMESİ — *Sahîh-i Buhârî 4050*
4. AZ KALSIN YILACAK OLAN İKİ TOPLULUK — *Âl-i İmrân 3:122*
5. TEPEDEKİ OKÇULAR — *Sahîh-i Buhârî 4043*
6. EBÛ DÜCÂNE'NİN KILICI — *Sahîh-i Müslim 2470*
7. ALLAH'IN ARSLANI HAMZA — *Sahîh-i Buhârî 4072*
8. İLK ZAFER VE İMTİHAN — *Âl-i İmrân 3:152*
9. ARKADAN GELEN ÇIĞLIK — *Sahîh-i Buhârî 4065*
10. "MUHAMMED ÖLDÜRÜLDÜ!" — *Âl-i İmrân 3:144*
11. UHUD'UN ÖTESİNDEKİ CENNET KOKUSU — *Sahîh-i Buhârî 4048*
12. ETRAFINDA KALE OLUNAN RESÛLULLAH ﷺ — *Sahîh-i Buhârî 4064*
13. "AT, EY SA'D!" — *Sahîh-i Buhârî 4055*
14. YARALANAN RESÛLULLAH ﷺ — *Sahîh-i Buhârî 4075*
15. KEDERDEN SONRA GELEN UYUKLAMA — *Âl-i İmrân 3:154*
16. TEPEDEKİ EBÛ SÜFYÂN — *Sahîh-i Buhârî 4043*
17. MUS'AB B. UMEYR — *Sahîh-i Buhârî 4047*
18. ŞEHİTLERİN DEFNİ — *Sahîh-i Buhârî 1343*
19. CÂBİR'İN BABASI VE MELEKLERİN GÖLGESİ — *Sahîh-i Buhârî 1244*
20. UHUD MEYDANINDA KADINLAR — *Sahîh-i Buhârî 2881*
21. HAMRÂÜ'L-ESED — *Sahîh-i Buhârî 4077*
22. "UHUD BİZİ SEVER" — *Sahîh-i Buhârî 4083*
23. UHUD KISSALARININ KAYNAKLARI — *Şekil; tablo*
24. CİHADA KATILMAK İSTEYEN GENÇLER VE MAZERETLİLER — *Sahîh-i Buhârî 2664; Müsned-i Ahmed 22553*
25. UHUD ŞEHİTLERİNDEN SİMALAR — *Tablo; Hanzala, Üseyrim, Sa'd b. Rebî'*
26. KINAMA VE AF — *Âl-i İmrân 3:152, 155; Sahîh-i Buhârî 4066*
27. BUGÜN UHUD DAĞI VE OKÇULAR TEPESİ — *Coğrafya ve ziyaret âdâbı*
28. HİCRÎ 3. YIL ŞEVVAL AYININ ZAMAN ÇİZELGESİ — *Tablo*
29. UHUD SAVAŞI HAKKINDA SIKÇA SORULAN SORULAR — *12 soru*
30. DERSLER VE SONUÇ
KAYNAKÇA
DESTEK VE BAĞIŞ

Renk rehberi: yeşil kutu = Kur'an ayeti; altın kutu = hadis; kahverengi kutu = siyer notu (siyer kitaplarının rivayeti); mavi tablo = karşılaştırma. Mavi altı çizili râvi isimlerine tıklayarak sunnah.com'daki râvi sayfasına gidebilirsiniz.

UHUD SAVAŞI

Siyer-i Nebî'nin dokuzuncu serisi Bedir'deki büyük zaferle, yani Furkan Günü ile sona ermişti. Bir yıl sonra, ***hicrî 3. yılın Şevval ayında***, Kureyş intikam almak için üç bin kişilik bir orduyla yeniden geldi. Medine'nin kuzeyindeki ***Uhud Dağı***'nın eteğinde Müslümanlar bambaşka bir imtihandan geçtiler: hüzne dönüşen bir zafer.

Kur'an, Uhud'u ***Âl-i İmrân Sûresi***'nin altmış kadar âyetinde anlatır; sahih hadisler ise o anları kaydeder: okçulara verilen emir, arkadan gelen çığlık, cennet kokusunu alan Enes b. Nadr, göğsünü kalkan yapan Ebû Talha ve Resûlullah'ın ﷺ mübarek yüzündeki yara.

Şekil 1: Uhud Savaşı'nın zaman çizelgesi.

Not: Bu e-kitaptaki ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı mealidir. Her hadisin derecesi hadis kutusunda belirtilmiştir. Siyer kitaplarından alınan bilgiler kahverengi "Siyer Notu" kutularında verilmiş, tarihî bilgilere kaynak bağlantıları eklenmiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BEDİR'DEN SONRA: KUREYŞ'İN İNTİKAMI

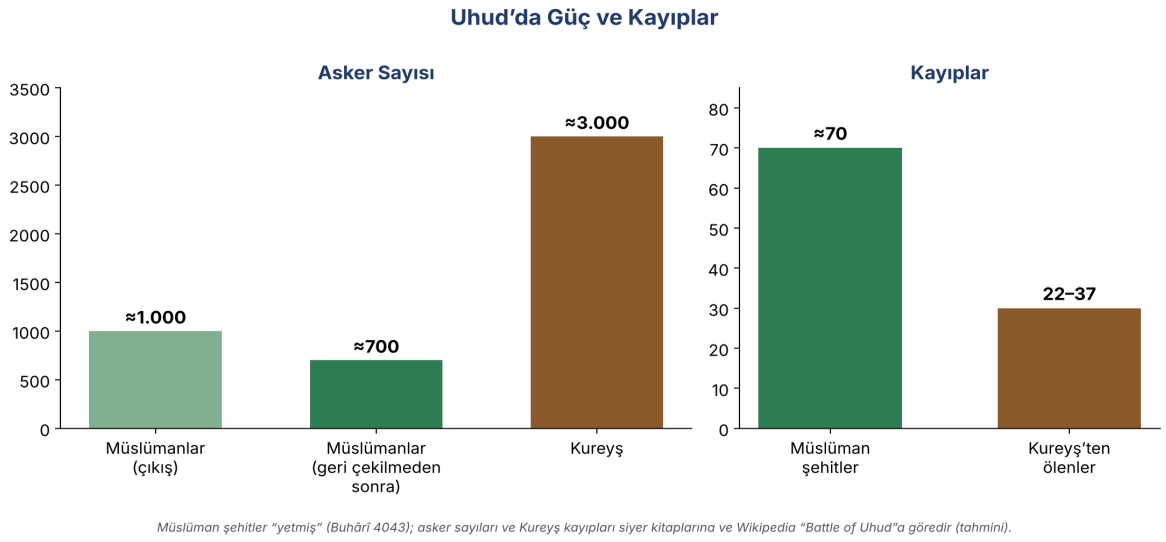
Bedir yenilgisi Kureyş'te derin bir yara bırakmıştı. Ebû Cehil, Ümeyye b. Halef, Utbe ve Şeybe gibi pek çok ileri gelenleri öldürülmüştü. Mekke'nin liderliği artık intikam almaya yemin eden ***Ebû Süfyân b. Harb***'e geçmişti.

SİYER NOTU: KUREYŞ'İN HAZIRLIĞI

Siyer kitapları, Ebû Süfyân'ın Bedir'den önce kurtulan kervanının kârının yeni savaşı ***finanse etmeye ayrıldığını*** zikreder. Kureyş müttefikleriyle birlikte yaklaşık ***üç bin*** asker topladı; askerleri gayrete getirmek için kadınlarını da yanlarında getirdiler. Bunların arasında babası, amcası ve kardeşi Bedir'de öldürülmüş olan ***Hind bint Utbe*** de vardı.

İbn Kesîr, selef âlimlerinden bazılarının, inkârcıların Allah yolundan alıkoymak için mallarını harcamasından bahseden Enfâl 8:36 âyetinin Kureyş'in Uhud için yaptığı harcamayla ilgili olduğu görüşünde olduğunu zikreder.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Uhud Savaşı bölümü; İbn Kesîr Tefsiri 8:36. https://tafsir.app/ibn-katheer/8/36

Şekil 2: Uhud'da iki tarafın gücü ve kayıpları (tahmini).

Ardından Allah olup bitenlerin hikmetini açıkladı: ***"Eğer siz (Uhud'da) bir yara almışsanız, (size düşman olan) o topluluk da (Bedir'de) benzeri bir yara almıştı"***İbn Kesîr Tefsiri 3:140.

UHUD NEREDEDİR?

Uhud, ***Medine'nin kuzeyinde***, Mescid-i Nebevî'ye birkaç kilometre uzaklıkta uzanan kayalık bir sıradağdır. Kureyş ordusu dağın eteğindeki, Medine tarlalarına yakın düzlükte konakladı. Bu konum, Resûlullah'ın ﷺ dağı Müslüman ordusunun ***arkasında bir siper*** yapmasına imkân verdi.

Ders: Zafer, ebedî bir güvenliğin teminatı değildir. Bedir'den sonra Müslümanlar ***daha ağır bir imtihana*** hazırlanmak zorundaydı; çünkü günler insanlar arasında ***döner durur***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

RÜYA VE İSTİŞARE

Kureyş ordusunun geldiği haberi Medine'ye ulaşınca, Resûlullah ﷺ ashabına gördüğü bir rüyayı anlattı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4081

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْعَلاَءِ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ بُرَيْدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ جَدِّهِ أَبِي بُرْدَةَ، عَنْ أَبِي مُوسَى - رضى الله عنه - أُرَى عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم قَالَ رَأَيْتُ فِي رُؤْيَايَ أَنِّي هَزَزْتُ سَيْفًا فَانْقَطَعَ صَدْرُهُ، فَإِذَا هُوَ مَا أُصِيبَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ أُحُدٍ، ثُمَّ هَزَزْتُهُ أُخْرَى فَعَادَ أَحْسَنَ مَا كَانَ، فَإِذَا هُوَ مَا جَاءَ بِهِ اللَّهُ مِنَ الْفَتْحِ وَاجْتِمَاعِ الْمُؤْمِنِينَ، وَرَأَيْتُ فِيهَا بَقَرًا وَاللَّهُ خَيْرٌ، فَإِذَا هُمُ الْمُؤْمِنُونَ يَوْمَ أُحُدٍ.

TERCÜME:

Ebû Mûsâ رضى الله عنه Nebî'nin ﷺ şöyle buyurduğunu rivayet eder: **"Rüyamda bir kılıcı salladığımı, ucunun kırıldığını gördüm; bu, Uhud günü müminlerin başına gelen musibettir. Sonra onu bir kez daha salladım, öncekinden daha güzel bir hâle geldi; bu da Allah'ın getirdiği fetih ve müminlerin bir araya gelmesidir. Rüyamda ayrıca inekler gördüm; Allah'ın takdiri hayırdır. Onlar, Uhud günü (şehit düşen) müminlerdir."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. al-'Ala' ← Ebû Usamah ← Buraid b. 'Abdullah b. Abi Burdah ← dedesi Ebû Burdah ← Ebû Musa al-Aş'ari رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4081.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4081

SİYER NOTU: SAĞLAM ZIRH

Siyer kitaplarında ve ***Müsned-i Ahmed*** rivayetinde, Efendimiz'in elini ***sağlam bir zırhın*** içine soktuğunu da gördüğü ve bunu ***Medine*** diye yorumladığı zikredilir. Bazı rivayetlerde kılıçtaki gediğin, ailesinden birinin öldürüleceği şeklinde yorumlandığı belirtilir; nitekim Hamza Uhud'da şehit düştü.

İşte bu rüya sebebiyle Efendimiz Medine'nin içinde savunma yapmaya meyletti.

KAYNAK:
Müsned-i Ahmed; İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye.

İSTİŞARE: SAVUNMAK MI, ÇIKMAK MI?

Siyer kitapları, Resûlullah'ın ﷺ ashabıyla ***istişare ettiğini*** zikreder. Efendimiz ***Medine'nin içinde savunma yapmaya*** meylediyordu; bu görüşü Abdullah b. Übey de paylaşıyordu. Fakat sahâbîlerin çoğu, özellikle Bedir'e katılamamış olan ***gençler***, düşmanın karşısına çıkmakta ısrar ettiler.

SİYER NOTU: "BİR PEYGAMBERE YAKIŞMAZ…"

Efendimiz çoğunluğun görüşünü kabul etti, evine girdi ve ***zırhını giyerek*** çıktı. Sahâbîler kendisini zorladıkları için pişman olup şehirde kalmayı teklif edince şöyle buyurdu: ***"Zırhını giymiş bir peygamberin, Allah (kendisiyle düşmanı arasında) hükmünü verinceye kadar onu çıkarması yakışmaz."***

Bu söz, İmam Buhârî tarafından Kitâbu'l-İ'tisâm'da ***ta'lîk*** olarak (tam senedi zikredilmeden) aktarılmış; Müsned-i Ahmed'de ve siyer kitaplarında ise senediyle rivayet edilmiştir.

KAYNAK:
Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-İ'tisâm (ta'lîk); İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye.

Uhud'dan sonra, çoğunluğun görüşü hüzünle sonuçlanmış olsa bile, Allah Efendimiz'e yine şunu emretti: ***"iş hakkında onlara danış"***İbn Kesîr Tefsiri 3:159.

Ders: Sonuç beklendiği gibi olmasa bile ***istişare*** esas olmaya devam eder; karar verildikten sonra lider ***sebat eder*** ve Allah'a tevekkül eder.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ABDULLAH B. ÜBEY'İN GERİ ÇEKİLMESİ

Resûlullah ﷺ yaklaşık ***bin*** kişiyle yola çıktı. Yolun ortasında ***Abdullah b. Übey***, görüşüne uyulmadığını bahane ederek yaklaşık ***üç yüz*** adamıyla, yani ordunun neredeyse üçte biriyle geri döndü (siyer kitapları). Zeyd b. Sâbit رضى الله عنه bunun etkisini şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4050

حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ يَزِيدَ، يُحَدِّثُ عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ لَمَّا خَرَجَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم إِلَى أُحُدٍ، رَجَعَ نَاسٌ مِمَّنْ خَرَجَ مَعَهُ، وَكَانَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم فِرْقَتَيْنِ، فِرْقَةً تَقُولُ نَقْتُلُهُمْ. وَفِرْقَةً تَقُولُ لاَ نُقَاتِلُهُمْ. فَنَزَلَتْ {فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِئَتَيْنِ وَاللَّهُ أَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا} وَقَالَ إِنَّهَا طَيْبَةُ تَنْفِي الذُّنُوبَ كَمَا تَنْفِي النَّارُ خَبَثَ الْفِضَّةِ.

TERCÜME:

Zeyd b. Sâbit رضى الله عنه şöyle dedi: **Nebî ﷺ Uhud'a çıktığında, onunla birlikte çıkan bazı kimseler geri döndü. Nebî'nin ﷺ ashabı iki gruba ayrıldı: Bir grup "Onlarla savaşalım" derken, diğer grup "Onlarla savaşmayalım" dedi.** Bunun üzerine şu âyet indi: ***"Ey müslümanlar! Münafıklar hakkında iki fırka olmanız da niye? Allah onları, yaptıklarından dolayı başaşağı etmiştir"*** (Nisâ 4:88). Efendimiz şöyle buyurdu: **"O (Medine) Tayyibe'dir; ateşin gümüşün pasını giderdiği gibi günahları giderir."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû al-Walid ← Şu'bah ← 'Adi b. Thabit ← 'Abdullah b. Yazid ← Zaid b. Thabit رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4050.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4050

Bu kritik anda geri çekilmenin amacı Müslümanların ***moralini bozmaktı***; fakat aynı zamanda ***safları da ayıkladı***. Ders: Hak, taraftarlarının sayısıyla ölçülmez.

AZ KALSIN YILACAK OLAN İKİ TOPLULUK

İbn Übey'in geri çekilmesi Ensâr'dan iki kabileyi neredeyse sarsacaktı. Allah o anı şöyle anlatır:

"Sen inananları savaş için duracakları yerlere yerleştirmek üzere, erkenden evinden ayrılmıştın"İbn Kesîr Tefsiri 3:121.

"Sizden iki takım bozulup geri çekilmek üzere idi; oysa Allah onların dostu idi"İbn Kesîr Tefsiri 3:122.

Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما şöyle dedi: ***"Bu âyet bizim hakkımızda, Benî Seleme ve Benî Hârise hakkında indi. Onun inmemiş olmasını istemezdim; çünkü Allah 'oysa Allah onların dostu idi' buyurmaktadır."*** (Sahîh-i Buhârî 4051).

Câbir, kavminin zaafından bahseden âyetten utanmadı; aksine bu âyet Allah'ın onların dostu olduğunu da bildirdiği için ***sevindi***. Ders: İçten geçen bir korku, kişi ***yüz çevirmediği*** ve Allah'a tevekkül etmeye devam ettiği sürece onu münafık yapmaz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TEPEDEKİ OKÇULAR

Resûlullah ﷺ safları, Müslümanların ***arkasında Uhud Dağı*** kalacak şekilde düzenledi. Sol tarafta, sonradan ***Cebelü'r-Rumât*** (Okçular Tepesi) diye bilinen küçük bir tepe vardı. Efendimiz oraya elli okçu yerleştirdi. Berâ رضى الله عنه, Efendimiz'in emrini ve olup biteni şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4043

حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ مُوسَى، عَنْ إِسْرَائِيلَ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ، عَنِ الْبَرَاءِ - رضى الله عنه - قَالَ لَقِينَا الْمُشْرِكِينَ يَوْمَئِذٍ، وَأَجْلَسَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم جَيْشًا مِنَ الرُّمَاةِ، وَأَمَّرَ عَلَيْهِمْ عَبْدَ اللَّهِ وَقَالَ لاَ تَبْرَحُوا، إِنْ رَأَيْتُمُونَا ظَهَرْنَا عَلَيْهِمْ فَلاَ تَبْرَحُوا وَإِنْ رَأَيْتُمُوهُمْ ظَهَرُوا عَلَيْنَا فَلاَ تُعِينُونَا. فَلَمَّا لَقِينَا هَرَبُوا حَتَّى رَأَيْتُ النِّسَاءَ يَشْتَدِدْنَ فِي الْجَبَلِ، رَفَعْنَ عَنْ سُوقِهِنَّ قَدْ بَدَتْ خَلاَخِلُهُنَّ، فَأَخَذُوا يَقُولُونَ الْغَنِيمَةَ الْغَنِيمَةَ. فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ عَهِدَ إِلَىَّ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم أَنْ لاَ تَبْرَحُوا. فَأَبَوْا، فَلَمَّا أَبَوْا صُرِفَ وُجُوهُهُمْ، فَأُصِيبَ سَبْعُونَ قَتِيلاً، وَأَشْرَفَ أَبُو سُفْيَانَ فَقَالَ أَفِي الْقَوْمِ مُحَمَّدٌ فَقَالَ لاَ تُجِيبُوهُ. فَقَالَ أَفِي الْقَوْمِ ابْنُ أَبِي قُحَافَةَ قَالَ لاَ تُجِيبُوهُ. فَقَالَ أَفِي الْقَوْمِ ابْنُ الْخَطَّابِ فَقَالَ إِنَّ هَؤُلاَءِ قُتِلُوا، فَلَوْ كَانُوا أَحْيَاءً لأَجَابُوا، فَلَمْ يَمْلِكْ عُمَرُ نَفْسَهُ فَقَالَ كَذَبْتَ يَا عَدُوَّ اللَّهِ، أَبْقَى اللَّهُ عَلَيْكَ مَا يُخْزِيكَ. قَالَ أَبُو سُفْيَانَ أُعْلُ هُبَلْ. فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم أَجِيبُوهُ. قَالُوا مَا نَقُولُ قَالَ قُولُوا اللَّهُ أَعْلَى وَأَجَلُّ. قَالَ أَبُو سُفْيَانَ لَنَا الْعُزَّى وَلاَ عُزَّى لَكُمْ. فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم أَجِيبُوهُ. قَالُوا مَا نَقُولُ قَالَ قُولُوا اللَّهُ مَوْلاَنَا وَلاَ مَوْلَى لَكُمْ. قَالَ أَبُو سُفْيَانَ يَوْمٌ بِيَوْمِ بَدْرٍ، وَالْحَرْبُ سِجَالٌ، وَتَجِدُونَ مُثْلَةً لَمْ آمُرْ بِهَا وَلَمْ تَسُؤْنِي.

TERCÜME:

Berâ رضى الله عنه şöyle dedi: **O gün (Uhud'da) müşriklerle karşılaştık. Nebî ﷺ bir okçu birliği yerleştirdi, başlarına Abdullah'ı (b. Cübeyr) komutan tayin etti ve şöyle buyurdu: "Buradan ayrılmayın. Bizim onlara galip geldiğimizi görseniz de buradan ayrılmayın; onların bize galip geldiğini görseniz de bize yardıma gelmeyin."** Savaşa tutuşunca onlar (düşman) kaçtı; hatta kadınlarının tepeye doğru koştuklarını gördüm. Bunun üzerine onlar (okçular) **"Ganimet! Ganimet!"** demeye başladılar. Abdullah, **"Nebî ﷺ bana buradan ayrılmamamı tembihledi"** dedi. Fakat arkadaşları dinlemedi. Dinlemeyince yüzleri (şaşkınlıkla) çevrildi ve ***yetmiş kişi öldürüldü***. Ebû Süfyân yüksek bir yere çıkıp "Muhammed aranızda mı?" dedi. Efendimiz, **"Ona cevap vermeyin"** buyurdu. İbn Ebî Kuhâfe'yi (Ebû Bekir), sonra İbnü'l-Hattâb'ı sordu ve "Hepsi öldürülmüş" dedi. Ömer kendini tutamadı: **"Yalan söyledin ey Allah düşmanı! Allah seni üzecek**

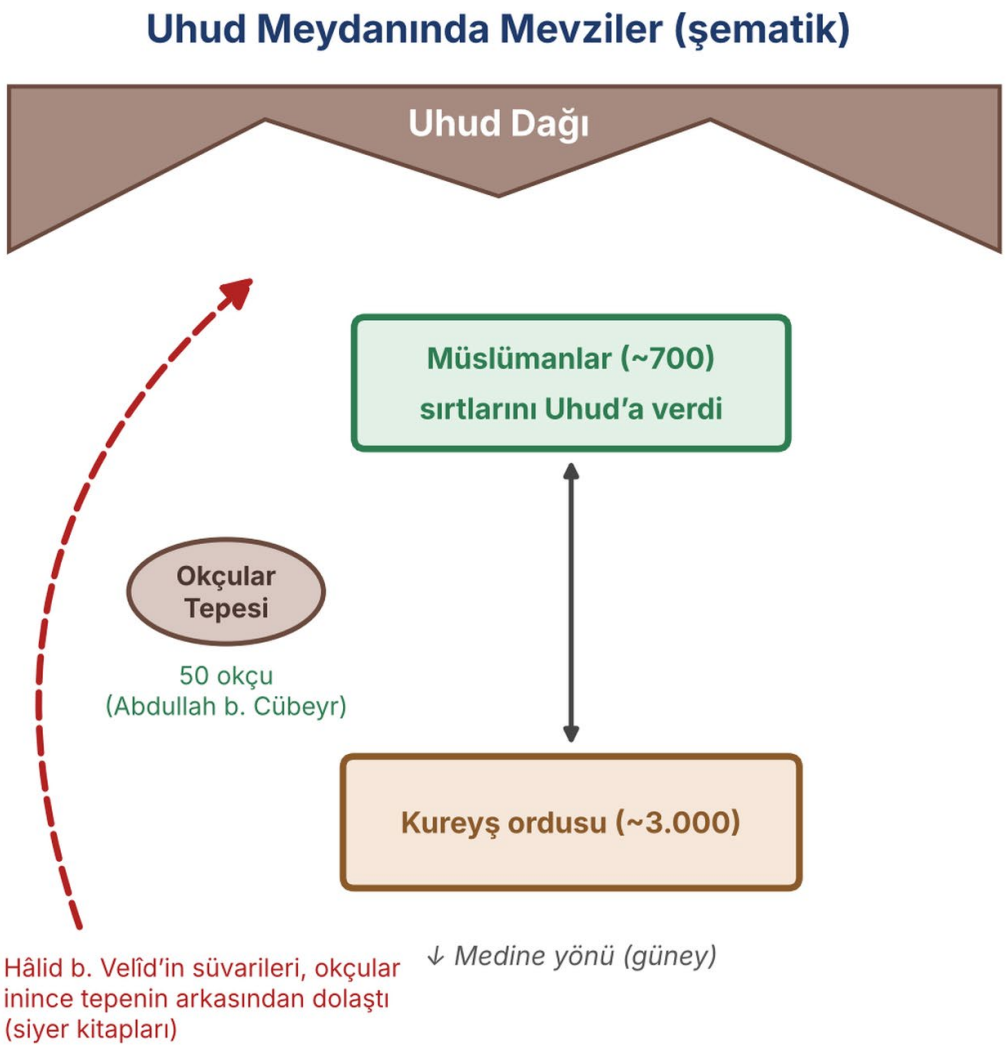
olanları senin için bıraktı." Ebû Süfyân, "Yücel ey Hübel!" dedi. Nebî ﷺ şöyle buyurdu: **"Ona şöyle cevap verin: Allah daha yüce ve daha uludur."** Ebû Süfyân, "Bizim Uzzâ'mız var, sizin Uzzâ'nız yok" dedi. Efendimiz şöyle buyurdu: **"Deyin ki: Allah bizim mevlâmızdır, sizin mevlânız yoktur."** Ebû Süfyân, "Bu gün Bedir gününe karşılıktır; savaş nöbetleşedir" dedi.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Ubaidullah b. Musa ← Isra'il ← Ebû Ishaq ← al-Bara' b. 'Azib رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Uhud Savaşı Bâbı, Hadis No. 4043; ayrıca No. 3039 (daha uzun).

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4043

Yalnızca şematiktir; mevziler ve yönler yaklaşıktır. Okçulara verilen emir: Sahîh-i Buhârî 4043.

Şekil 3: Uhud meydanında birliklerin mevzileri (şematik).

SON DERECE AÇIK BİR EMİR

Resûlullah'ın ﷺ emri yoruma yer bırakmıyordu: ***"Bizim galip geldiğimizi görseniz de buradan ayrılmayın; yenildiğimizi görseniz de bize yardıma gelmeyin."*** Okçuların görevi, Müslüman ordusunun ***arkasını*** düşman süvarilerine karşı korumaktı.

Ders: Kolaylık anında ***emre itaat etmek***, zorluk anında itaat etmekten daha zordur. Okçular korkudan değil, gözlerinin önünde beliren ***ganimet*** yüzünden yenildiler.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

EBÛ DÜCÂNE'NİN KILICI

Savaştan önce Resûlullah ﷺ bir kılıç tuttu ve ***"Bu kılıcı benden kim alır?"*** diye sordu. Herkes "Ben, ben!" diyerek elini uzattı. Efendimiz tekrar sordu: ***"Onu hakkını vererek kim alır?"*** İnsanlar ellerini geri çektiler. Bunun üzerine ***Simâk b. Haraşe Ebû Dücâne***, "Ben onu hakkını vererek alırım" dedi. Kılıcı aldı ve onunla müşriklerin başlarını yardı (Sahîh-i Müslim 2470).

SİYER NOTU: EBÛ DÜCÂNE'NİN KIRMIZI SARIĞI

Siyer kitapları, Ebû Dücâne'nin sonuna kadar savaşacağının alameti olan ***kırmızı sarığını*** başına bağladığını ve iki saf arasında ***çalımlı çalımlı*** yürüdüğünü zikreder. Resûlullah ﷺ, "Bu, böyle bir yer dışında Allah'ın hoşlanmadığı bir yürüyüştür" buyurdu.

Ayrıca düşman ordusunu kışkırtan birine kılıcını kaldırdığı, onun bir kadın olduğunu görünce kılıcını indirdiği anlatılır; çünkü ***Resûlullah'ın*** ﷺ kılıcını bir kadını öldürmekten tenzih etmişti.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Uhud Savaşı bölümü.

Ders: Yalnız heyecan yetmez; Resûlullah ﷺ ***emanetin hakkını vermeye*** hazır olanı arıyordu. Şerefi isteyen çoktur, fakat sorumluluğunu yüklenmeye razı olan azdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ALLAH'IN ARSLANI HAMZA

Hamza b. Abdülmuttalib, Resûlullah'ın ﷺ amcası, Bedir'de Şeybe b. Rebîa'yı yere seren kahramandı.

Kureyş ona karşı derin bir kin besliyordu. Şehadetini, yıllar sonra bizzat katili ***Vahşî*** anlatmıştır:

Vahşî, amcası Bedir'de Hamza tarafından öldürülen ***Cübeyr b. Mut'im***'in kölesiydi. Cübeyr ona, "Amcama karşılık Hamza'yı öldürürsen hürsün" diye söz verdi. Uhud günü Vahşî ***bir kayanın arkasına saklandı***; Hamza yaklaşınca mızrağını fırlattı, mızrak Hamza'nın karnının altına isabet edip arkasından çıktı. İşte bu, ***Hamza'nın sonu*** oldu (Sahîh-i Buhârî 4072).

VAHŞÎ'NİN MÜSLÜMAN OLMASI

Aynı hadiste Vahşî, sonradan ***Müslüman olduğunu*** ve Resûlullah'ın ﷺ huzuruna geldiğini anlatır. Efendimiz, "Vahşî sen misin? Hamza'yı öldüren sen misin?" diye sordu ve şöyle buyurdu: ***"Yüzünü benden gizleyebilir misin?"*** Resûlullah'ın ﷺ vefatından sonra Vahşî, ***Müseylimetü'l-Kezzâb***'a karşı savaşa katıldı ve onu aynı mızrakla öldürdü; sanki hatasının kefaretini ödüyordu.

Ders: İslâm, Peygamber'in amcasını öldürmek kadar büyük olsa bile önceki ***günahları siler***. Fakat Resûlullah ﷺ da hüzün duyan bir insandı; affetti, ancak kendisine Hamza'yı hatırlatan yüzü görmeye dayanamadı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İLK ZAFER VE İMTİHAN

Savaşın başında Müslümanlar ***galip geldi***. Kureyş'in sancaktarları birer birer öldürüldü ve düşman ordusu çadırlarını ve mallarını bırakarak geri çekilmeye başladı. Berâ, Kureyş kadınlarının tepeye doğru koştuklarını gördüğünü söyler (5. Bölüm). Allah şöyle buyurur:

"And olsun ki, Allah, size verdiği sözde durdu. Onun izniyle kafirleri kırıp biçiyordunuz"İbn Kesîr Tefsiri 3:152.

3:152 ÂYETİNİN KISMI	NE OLDU?
"Allah, size verdiği sözde durdu"	İlk zafer; düşman geri çekiliyor.
"gevşeyip bu hususta çekiştiniz"	Okçular ayrılığa düştü: kalmak mı, inmek mi?
"isyan ettiniz"	Okçuların çoğu tepeyi terk etti.
"sizden kimi dünyayı … istiyordu"	Ganimetin peşine düşmek.
"O, sizi bağışladı"	Af kapısı hâlâ açık.

Bu âyet son derece samimidir: Sahâbîlerin hatasını gizlemez, fakat onu ***Allah'ın affıyla*** örter. İbn Mes'ûd, bu âyet inmeden önce sahâbîler arasında dünyayı isteyen birinin bulunacağını düşünmediğini söylemiştir (Ahmed rivayeti, İbn Kesîr Tefsiri'nde zikredilir).

Ders: Bir mümin için en tehlikeli an yenildiği an değil, ***zafere yaklaştığı*** andır; dünya gözünün önünde belirmeye başladığı an.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ARKADAN GELEN ÇIĞLIK

Okçuların çoğu inince, o sırada henüz müşrik olan ve Kureyş süvarilerine komuta eden ***Hâlid b. Velîd*** tepenin neredeyse boş kaldığını gördü. Birliğini çevirdi ve ***arkadan saldırarak*** Abdullah b. Cübeyr'i ve yerinde kalan bazı okçuları şehit etti (siyer kitapları). Bu karmaşada yürek parçalayan bir olay yaşandı:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4065

حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا أَبُو أُسَامَةَ، عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ ـ رضى الله عنها ـ قَالَتْ لَمَّا كَانَ يَوْمَ أُحُدٍ هُزِمَ الْمُشْرِكُونَ، فَصَرَخَ إِبْلِيسُ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ أَىْ عِبَادَ اللَّهِ أُخْرَاكُمْ. فَرَجَعَتْ أُولاَهُمْ فَاجْتَلَدَتْ هِيَ وَأُخْرَاهُمْ فَبَصُرَ حُذَيْفَةُ فَإِذَا هُوَ بِأَبِيهِ الْيَمَانِ فَقَالَ أَىْ عِبَادَ اللَّهِ أَبِي أَبِي. قَالَ قَالَتْ فَوَاللَّهِ مَا احْتَجَزُوا حَتَّى قَتَلُوهُ فَقَالَ حُذَيْفَةُ يَغْفِرُ اللَّهُ لَكُمْ. قَالَ عُرْوَةُ فَوَاللَّهِ مَا زَالَتْ فِي حُذَيْفَةَ بَقِيَّةُ خَيْرٍ حَتَّى لَحِقَ بِاللَّهِ. بَصُرْتُ عَلِمْتُ، مِنَ الْبَصِيرَةِ فِي الأَمْرِ، وَأَبْصَرْتُ مِنْ بَصَرِ الْعَيْنِ وَيُقَالُ بَصُرْتُ وَأَبْصَرْتُ وَاحِدٌ.

TERCÜME:

Âişe رضى الله عنها şöyle dedi: **Uhud günü müşrikler bozguna uğramıştı. Bunun üzerine Allah'ın lânetlediği İblis şöyle bağırdı: "Ey Allah'ın kulları, arkanıza (dikkat edin)!"** Ön saflar geri döndü ve arka saflarla çarpıştı. Huzeyfe baktı ki babası Yemân (saldırıya uğruyor). **"Ey Allah'ın kulları, babam! Babam!"** diye bağırdı. Allah'a yemin olsun ki onu öldürünceye kadar durmadılar. Huzeyfe, ***"Allah sizi bağışlasın"*** dedi. (Urve şöyle dedi: Allah'a yemin olsun ki Huzeyfe, Allah'a kavuşuncaya kadar onlar için hep mağfiret diledi.)

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Ubaidullah b. Sa'id ← Ebû Usamah ← Hişam b. 'Urwah ← babası 'Urwah b. al-Zubair ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4065.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4065

"ALLAH SİZİ BAĞIŞLASIN"

Huzeyfe b. Yemân, babasının karmaşa içinde onu tanımayan Müslümanlar tarafından öldürüldüğünü gördü. Ne öfkelendi ne de hak talep etti; ***"Allah sizi bağışlasın"*** dedi. Siyer kitapları, Resûlullah'ın ﷺ daha sonra Yemân için ***diyet*** ödemek istediğini, fakat Huzeyfe'nin onu Müslümanlara sadaka olarak bağışladığını zikreder.

Ders: Tepedeki tek bir ***itaat hatası***, meydanda can alan bir karmaşaya yol açtı. Huzeyfe gibi ***affedici bir kalp*** ise Uhud gününün en asil manzaralarından biridir.

"MUHAMMED ÖLDÜRÜLDÜ!"

Bu kargaşada bir ***söylenti*** yayıldı: Resûlullah ﷺ öldürülmüştü. Siyer kitapları, ***İbn Kamîe*** adlı bir müşrikin Efendimiz'e vurduğunu, onu öldürdüğünü sanıp bu haberi yaymak için bağırdığını zikreder. Pek çok sahâbînin morali bozuldu; kimi donup oturdu, kimi Medine'ye doğru çekildi. Allah şöyle buyurur:

"Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse geriye mi döneceksiniz?" (yani dinden mi döneceksiniz?)İbn Kesîr Tefsiri 3:144.

Bu âyet, daha büyük bir gün için bir ***hazırlık*** oldu. Sekiz yıl sonra Resûlullah ﷺ gerçekten vefat ettiğinde ve Ömer buna inanmak istemediğinde, ***Ebû Bekir*** insanlara işte bu âyeti okudu; insanlar sanki onu ilk defa duyuyormuş gibi oldular (Sahîh-i Buhârî 3668).

HABERİ DUYUNCA TAKINILAN TAVIR	UHUD'DAKİ ÖRNEK
Moralin bozulması ve oturup kalmak	Bazı sahâbîler donup kaldı (siyer kitapları).
Geri çekilmek	Bazıları tepeye veya Medine'ye doğru kaçtı (3:153).
Savaşmaya devam etmek	Enes b. Nadr: "Kalkın, onun uğrunda öldüğü şey uğrunda siz de ölün" (siyer kitapları).

SİYER NOTU: KA'B B. MÂLİK EFENDİMİZ'İ TANIYOR

Siyer kitapları şunu zikreder: ***Ka'b b. Mâlik*** رضى الله عنه, söylentiden sonra Resûlullah'ı ﷺ ilk tanıyan kişidir.

Miğferin altında ***Efendimiz'in parlayan gözlerini*** gördü ve "Ey Müslümanlar, müjde! İşte Resûlullah ﷺ!" diye bağırdı. Efendimiz, düşman yerini öğrenmesin diye ona susmasını işaret etti.

Bunun üzerine sahâbîler etrafında yeniden toplandılar ve ***Uhud'un yamacına*** doğru ilerlediler.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye, Uhud Savaşı bölümü.

Ders: Biz insana değil, ***Hayy olan Allah'a*** ibadet ederiz; o insan en çok sevdiğimiz Resûl olsa bile. Bu din, onu tebliğ eden aramızdan ayrılsa da bâkî kalır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UHUD'UN ÖTESİNDEKİ CENNET KOKUSU

Bozgunun ortasında bir sahâbî Allah'a verdiği ***sözü yerine getirdi***. Enes b. Mâlik رضى الله عنه amcasını şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4048

أَخْبَرَنَا حَسَّانُ بْنُ حَسَّانَ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ طَلْحَةَ، حَدَّثَنَا حُمَيْدٌ، عَنْ أَنَسٍ ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ عَمَّهُ، غَابَ عَنْ بَدْرٍ فَقَالَ غِبْتُ عَنْ أَوَّلِ قِتَالِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم، لَئِنْ أَشْهَدَنِي اللَّهُ مَعَ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم لَيَرَيَنَّ اللَّهُ مَا أَجِدُّ. فَلَقِيَ يَوْمَ أُحُدٍ، فَهُزِمَ النَّاسُ فَقَالَ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعْتَذِرُ إِلَيْكَ مِمَّا صَنَعَ هَؤُلاَءِ ـ يَعْنِي الْمُسْلِمِينَ ـ وَأَبْرَأُ إِلَيْكَ مِمَّا جَاءَ بِهِ الْمُشْرِكُونَ. فَتَقَدَّمَ بِسَيْفِهِ فَلَقِيَ سَعْدَ بْنَ مُعَاذٍ فَقَالَ أَيْنَ يَا سَعْدُ إِنِّي أَجِدُ رِيحَ الْجَنَّةِ دُونَ أُحُدٍ. فَمَضَى فَقُتِلَ، فَمَا عُرِفَ حَتَّى عَرَفَتْهُ أُخْتُهُ بِشَامَةٍ أَوْ بِبَنَانِهِ، وَبِهِ بِضْعٌ وَثَمَانُونَ مِنْ طَعْنَةٍ وَضَرْبَةٍ وَرَمْيَةٍ بِسَهْمٍ.

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه, amcası Enes b. Nadr'ın Bedir'e katılmadığını ve şöyle dediğini rivayet eder: **"Nebî'nin ﷺ ilk savaşında bulunamadım. Eğer Allah bana Nebî ﷺ ile birlikte bir savaşta bulunmayı nasip ederse, ne yapacağımı Allah elbette görecektir."** Uhud günü savaşa katıldı. İnsanlar geri çekilince şöyle dedi: **"Allah'ım! Bunların (Müslümanların) yaptıklarından dolayı senden özür dilerim; şunların (müşriklerin) yaptıklarından da uzak olduğumu bildiririm."** Kılıcıyla ilerledi, Sa'd b. Muâz'la karşılaştı ve **"Nereye ey Sa'd? Ben Uhud'un ötesinden cennetin kokusunu alıyorum!"** dedi. İlerlemeye devam etti ve şehit düştü. Onu ancak kız kardeşi, beninden veya parmak uçlarından tanıyabildi. ***Bedeninde seksenden fazla mızrak, kılıç ve ok yarası vardı.***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Hassan b. Hassan ← Muhammed b. Talhah ← Humaid (al-Tawil) ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4048.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4048

Enes, sahâbîlerin şu âyetin onun ve onun gibilerin hakkında indiğini düşündüklerini söyler (Sahîh-i Buhârî 2805): ***"İnananlardan, Allah'a verdiği ahdi yerine getiren adamlar vardır"*** İbn Kesîr Tefsiri 33:23.

Enes b. Nadr, Bedir'i kaçırdığı için üzüldü ve Allah'ın ne yapacağını göreceğine dair ***söz verdi***. Uhud'da başkaları geri çekilirken o ilerledi ve ***cennetin kokusunu aldı***. Seksenden fazla yara, onun bir an bile geri dönmediğini gösterir.

Ders: Bir hayır fırsatını kaçırırsak ümitsizliğe düşmeyelim; ***bir sonraki fırsat için azmedelim*** ve bu azmi samimiyetle yerine getirelim.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ETRAFINDA KALE OLUNAN RESÛLULLAH ﷺ

Sahâbîlerin çoğu geri çekilince Resûlullah ﷺ ***küçük bir grup*** sahâbîyle kaldı. Onlar bedenlerini Efendimiz'e kalkan yaptılar. Enes رضى الله عنه, ***Ebû Talha***'yı şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4064

حَدَّثَنَا أَبُو مَعْمَرٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَارِثِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ، عَنْ أَنَسٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ لَمَّا كَانَ يَوْمُ أُحُدٍ انْهَزَمَ النَّاسُ عَنِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم وَأَبُو طَلْحَةَ بَيْنَ يَدَىِ النَّبِيِّ صلى الله عليه وسلم مُجَوِّبٌ عَلَيْهِ بِحَجَفَةٍ لَهُ، وَكَانَ أَبُو طَلْحَةَ رَجُلاً رَامِيًا شَدِيدَ النَّزْعِ، كَسَرَ يَوْمَئِذٍ قَوْسَيْنِ أَوْ ثَلاَثًا، وَكَانَ الرَّجُلُ يَمُرُّ مَعَهُ بِجَعْبَةٍ مِنَ النَّبْلِ فَيَقُولُ انْثُرْهَا لأَبِي طَلْحَةَ. قَالَ وَيُشْرِفُ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَنْظُرُ إِلَى الْقَوْمِ، فَيَقُولُ أَبُو طَلْحَةَ بِأَبِي أَنْتَ وَأُمِّي، لاَ تُشْرِفْ يُصِيبُكَ سَهْمٌ مِنْ سِهَامِ الْقَوْمِ، نَحْرِي دُونَ نَحْرِكَ. وَلَقَدْ رَأَيْتُ عَائِشَةَ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ وَأُمَّ سُلَيْمٍ، وَإِنَّهُمَا لَمُشَمِّرَتَانِ أَرَى خَدَمَ سُوقِهِمَا تَنْقُزَانِ الْقِرَبَ عَلَى مُتُونِهِمَا، تُفْرِغَانِهِ فِي أَفْوَاهِ الْقَوْمِ ثُمَّ تَرْجِعَانِ فَتَمْلآَنِهَا، ثُمَّ تَجِيئَانِ فَتُفْرِغَانِهِ فِي أَفْوَاهِ الْقَوْمِ، وَلَقَدْ وَقَعَ السَّيْفُ مِنْ يَدَىْ أَبِي طَلْحَةَ إِمَّا مَرَّتَيْنِ وَإِمَّا ثَلاَثًا.

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه şöyle dedi: **Uhud günü insanlar Nebî'yi ﷺ bırakıp geri çekildiler; Ebû Talha ise Nebî'nin ﷺ önünde durmuş, deri kalkanıyla onu koruyordu.** Ebû Talha usta bir okçuydu; o gün iki veya üç yay kırdı. Yanından bir ok torbasıyla geçen olursa Nebî ﷺ, "Oklarını Ebû Talha'ya saç" buyururdu. Nebî ﷺ düşmana bakmak için başını kaldırınca Ebû Talha şöyle derdi: ***"Anam babam sana feda olsun! Başını kaldırma, onların oklarından biri sana isabet eder. Göğsüm senin göğsüne siper olsun."*** Âişe bint Ebî Bekir ile Ümmü Süleym'i eteklerini toplamış, sırtlarında su tulumları taşıyıp (yaralıların) ağızlarına boşaltırken, sonra dönüp doldurup yine boşaltırken gördüm. Ebû Talha'nın kılıcı o gün iki veya üç kez elinden düştü.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ebû Ma'mar ← 'Abd al-Warith ← 'Abd al-'Aziz (bin Suhaib) ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4064.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4064

TALHA'NIN ELİ VE YEDİ ENSÂRÎ

Kays b. Ebî Hâzim şöyle dedi: ***"Talha'nın elini felçli gördüm; Uhud günü onunla Nebî'yi ﷺ korumuştu."*** (Sahîh-i Buhârî 4063). Talha b. Ubeydullah, Efendimiz'e yöneltilen okları ve kılıçları kendi eliyle karşıladı.

Enes b. Mâlik ayrıca o anda Resûlullah'ın ﷺ yanında yalnızca ***yedi Ensârî ile iki Kureyşli*** kaldığını rivayet eder. Düşman sıkıştırınca Efendimiz şöyle buyurdu: ***"Onları bizden kim uzaklaştırırsa cennet onundur; ya da o, cennette benim arkadaşımdır."*** Ensâr'dan biri ilerledi ve şehit düşünceye kadar savaştı, sonra bir başkası; nihayet yedisi de şehit düştü (Sahîh-i Müslim 1789).

Ders: Resûlullah'a ﷺ sevgi sadece sözden ibaret değildir. Ebû Talha, Talha ve yedi Ensârî bunu ***göğüsleri, elleri ve canları*** ile ispatladılar.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

"AT, EY SA'D!"

Resûlullah'ın ﷺ yanında sebat eden okçulardan biri de sahâbîlerin en iyi okçularından ***Sa'd b. Ebî Vakkâs*** رضى الله عنه idi:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4055

حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مَرْوَانُ بْنُ مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا هَاشِمُ بْنُ هَاشِمٍ السَّعْدِيُّ، قَالَ سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ، يَقُولُ سَمِعْتُ سَعْدَ بْنَ أَبِي وَقَّاصٍ، يَقُولُ نَثَلَ لِي النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم كِنَانَتَهُ يَوْمَ أُحُدٍ فَقَالَ ارْمِ فِدَاكَ أَبِي وَأُمِّي.

TERCÜME:

Sa'd b. Ebî Vakkâs رضى الله عنه şöyle dedi: **Uhud günü Nebî ﷺ benim için okluğundaki okları çıkardı ve şöyle buyurdu: "At! Anam babam sana feda olsun."**

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Muhammed ← Marwan b. Mu'awiyah ← Haşim b. Haşim al-Sa'di ← Sa'id b. al-Musayyib ← Sa'd b. Abi Waqqas رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4055.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4055

Ali b. Ebî Tâlib رضى الله عنه şöyle dedi: ***"Nebî'nin ﷺ, Sa'd b. Mâlik'ten başka hiç kimse için anasını ve babasını (feda olarak) andığını duymadım."*** (Sahîh-i Buhârî 4059). ***"Anam babam sana feda olsun"*** sözü, Arapçada en yüksek iltifattır.

BEYAZLAR GİYMİŞ İKİ ADAM

Sa'd şöyle de dedi: ***"Uhud günü Resûlullah'ı ﷺ gördüm; yanında onu savunmak için savaşan iki adam vardı. Beyazlar giymişlerdi ve son derece şiddetli savaşıyorlardı. Onları ne daha önce ne de daha sonra gördüm."*** (Sahîh-i Buhârî 4054). İmam Müslim rivayetinde bunların ***Cebrâil ve Mîkâil*** olduğunu zikreder.

Sa'd bizzat şöyle demiştir: ***"Ben Allah yolunda ok atan ilk Arap'ım."*** (Sahîh-i Buhârî 3728). O, cennetle müjdelenen on sahâbîden biridir; daha sonra Irak'ın fethine komuta etmiştir.

Ders: En zor anlarda Allah Resûlü'nü yalnız bırakmaz. Okçuluk gibi bir ***maharet*** Allah için kullanıldığında Resûlullah'ın ﷺ övgüsüne sebep olur.

YARALANAN RESÛLULLAH ﷺ

Uhud günü bizzat Resûlullah ﷺ da ***yaralandı***. Sehl b. Sa'd'a رضى الله عنه Efendimiz'in yarası soruldu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4075

حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، عَنْ أَبِي حَازِمٍ، أَنَّهُ سَمِعَ سَهْلَ بْنَ سَعْدٍ، وَهْوَ يُسْأَلُ عَنْ جُرْحِ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم فَقَالَ أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي لأَعْرِفُ مَنْ كَانَ يَغْسِلُ جُرْحَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم وَمَنْ كَانَ يَسْكُبُ الْمَاءَ وَبِمَا دُووِيَ ـ قَالَ كَانَتْ فَاطِمَةُ ـ عَلَيْهَا السَّلاَمُ ـ بِنْتُ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم تَغْسِلُهُ وَعَلِيٌّ يَسْكُبُ الْمَاءَ بِالْمِجَنِّ، فَلَمَّا رَأَتْ فَاطِمَةُ أَنَّ الْمَاءَ لاَ يَزِيدُ الدَّمَ إِلاَّ كَثْرَةً أَخَذَتْ قِطْعَةً مِنْ حَصِيرٍ، فَأَحْرَقَتْهَا وَأَلْصَقَتْهَا فَاسْتَمْسَكَ الدَّمُ، وَكُسِرَتْ رَبَاعِيَتُهُ يَوْمَئِذٍ، وَجُرِحَ وَجْهُهُ، وَكُسِرَتِ الْبَيْضَةُ عَلَى رَأْسِهِ.

TERCÜME:

Ebû Hâzim, Sehl b. Sa'd'a رضى الله عنه Resûlullah'ın ﷺ yarasının sorulduğunu ve onun şöyle dediğini duydu:

"Allah'a yemin olsun ki Resûlullah'ın ﷺ yarasını kimin yıkadığını, kimin su döktüğünü ve neyle tedavi edildiğini biliyorum. Resûlullah'ın ﷺ kızı Fâtıma yarayı yıkıyor, Ali b. Ebî Tâlib de kalkanla su döküyordu.

Fâtıma suyun kanı sadece artırdığını görünce bir hasır parçası alıp yaktı ve külünü yaraya koydu; böylece kan durdu. ***O gün Efendimiz'in köpek dişi kırıldı, yüzü yaralandı ve miğferi başının üzerinde parçalandı.***"

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Qutaibah b. Sa'id ← Ya'qub (bin 'Abdurrahmân) ← Ebû Hazim ← Sahl b. Sa'd رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4075.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4075

"BİR KAVİM NASIL KURTULUŞA ERER…"

Enes رضى الله عنه, Efendimiz'in yüzündeki kanı silerken şöyle buyurduğunu rivayet eder: ***"Kendilerini Allah'a davet ettiği hâlde peygamberlerini yaralayan ve dişini kıran bir kavim nasıl kurtuluşa erer?"*** Bunun üzerine Allah şu âyeti indirdi (Sahîh-i Müslim 1791):

"Allah'ın, onların tevbelerini kabul veya onlara azab etmesi işiyle senin bir ilişiğin yoktur" İbn Kesîr Tefsiri 3:128.

Bu âyet, insanların akıbetinin Allah'ın elinde olduğunu öğretir. Gerçekten de Uhud'da Efendimiz'le savaşan pek çok kişi, ***Hâlid b. Velîd, Amr b. Âs ve Ebû Süfyân*** dahil, daha sonra Müslüman olup bu dinin savunucuları oldu.

SİYER NOTU: ÜBEY B. HALEF

Siyer kitapları, Mekkeli bir müşrik olan ***Übey b. Halef***'in Resûlullah'ı ﷺ atının üzerinde öldüreceğine yemin ettiğini zikreder. Uhud günü Efendimiz'e doğru saldırdı. Resûlullah ﷺ bir sahâbîden bir mızrak aldı ve onu boynundan hafifçe yaraladı. Übey acıdan bağırarak geri döndü ve Mekke yolunda öldü.

Âlimler, Übey'in Resûlullah'ın kendi eliyle öldürdüğü ***tek kişi*** olduğunu zikreder; Efendimiz ﷺ başka kimseyi kendi eliyle öldürmemiştir. Az sonra gelecek Ebû Hüreyre hadisi, Allah'ın ***"Allah yolunda Resûlullah'ın ﷺ öldürdüğü adama"*** karşı şiddetli gazabından bahseder.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Sahîh-i Buhârî 4073. https://sunnah.com/bukhari:4073

Ebû Hüreyre رضى الله عنه, Efendimiz'in dişini göstererek şöyle buyurduğunu rivayet eder: "Peygamberine bunu yapan kavme karşı Allah'ın gazabı pek şiddetlidir" (Sahîh-i Buhârî 4073). Ders: Resûlullah ﷺ diğer insanlar gibi acı duydu, yine de kavminin hidayete ermesini ümit etmeye devam etti.

KEDERDEN SONRA GELEN UYUKLAMA

Bozgundan sonra Müslüman ordusundan geriye kalanlar ***Uhud Dağı'nın yamacında*** toplandılar; yanlarında Resûlullah ﷺ vardı. Allah onların hâlini şöyle anlatır:

"Peygamber arkanızdan sizi çağırırken, kimseye bakmadan kaçıyordunuz"İbn Kesîr Tefsiri 3:153.

Sonra Allah şaşırtıcı bir huzur indirdi: ***"Kederden sonra, bir takımınızı kendinden geçirecek şekilde size huzur ve emniyet indirdi"***İbn Kesîr Tefsiri 3:154.

Ebû Talha رضى الله عنه şöyle dedi: ***"Ben uyuklamanın bürüdüğü kimselerdendim; öyle ki kılıcım birkaç kez elimden düştü; düşüyor, alıyordum, yine düşüyor, yine alıyordum."*** (Sahîh-i Buhârî 4068).

İKİ GRUP (3:154)	HÂLLERİ
İhlâslı müminler	Uyuklama onları bürüdü; bu, Allah'tan bir emniyet alametiydi.
Kendi derdine düşenler	Uyuyamadılar; Allah hakkında kötü zanna kapıldılar.

Bu, Allah'ın uyuklamayı bir huzur olarak ikinci kez indirişidir; ilki Bedir gecesiydi (Enfâl 8:11). Ders: ***Yakîn sahibi bir kalp*** tehlikenin ortasında bile dinlenebilir; şüpheli bir kalp ise güvende olsa bile huzur bulamaz.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

TEPEDEKİ EBÛ SÜFYÂN

Savaş yatışınca ***Ebû Süfyân*** yüksek bir yere çıktı ve Resûlullah'ın ﷺ, Ebû Bekir'in ve Ömer'in hayatta olup olmadığını anlamak için seslendi. Bu konuşma Berâ hadisinde kaydedilmiştir (5. Bölüm):

EBÛ SÜFYÂN	MÜSLÜMANLARIN CEVABI
"Muhammed aranızda mı?"	Sükût; Efendimiz'in emriyle: "Ona cevap vermeyin."
"Hepsi öldürülmüş."	Ömer: "Yalan söyledin ey Allah düşmanı!"
"Yücel ey Hübel!"	"Allah daha yüce ve daha uludur."
"Bizim Uzzâ'mız var, sizin Uzzâ'nız yok."	"Allah bizim mevlâmızdır, sizin mevlânız yoktur."
"Bu gün Bedir gününe karşılıktır."	(Siyer kitapları: Ömer şöyle cevap verdi: "Bir değil! Bizim ölülerimiz cennette, sizin ölüleriniz cehennemdedir.")

Dikkat edin: Resûlullah ﷺ, soru kendisine ve ashabına dokunduğunda ***sükût etti***; fakat Ebû Süfyân ***putu yüceltince*** hemen cevap verilmesini emretti. Allah'ın şerefi, insanın kendi güvenliğinden önce gelir.

Ders: Yenilgi ve yaralar içinde bile ***tevhid*** küçültülemez. "Yücel ey Hübel" diye bağıran bu Ebû Süfyân, sonradan Mekke'nin Fethi günü Müslüman oldu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

MUS‘AB B. UMEYR

Mus‘ab b. Umeyr رضى الله عنه, eskiden Mekke’de bolluk içinde yaşayan, güzel giyinip güzel kokular süren Kureyşli bir gençti. Müslüman olduktan sonra bütün bunları terk etti, hicretten önce Medine’ye gönderilen ***İslâm’ın ilk elçisi*** oldu ve Uhud günü şehit düşünceye kadar ***Müslümanların sancağını*** taşıdı (siyer kitapları). Habbâb رضى الله عنه onun kefenini şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4047

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنَا زُهَيْرٌ، حَدَّثَنَا الأَعْمَشُ، عَنْ شَقِيقٍ، عَنْ خَبَّابٍ ـ رضى الله عنه ـ قَالَ هَاجَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم نَبْتَغِي وَجْهَ اللَّهِ، فَوَجَبَ أَجْرُنَا عَلَى اللَّهِ، وَمِنَّا مَنْ مَضَى أَوْ ذَهَبَ لَمْ يَأْكُلْ مِنْ أَجْرِهِ شَيْئًا، كَانَ مِنْهُمْ مُصْعَبُ بْنُ عُمَيْرٍ قُتِلَ يَوْمَ أُحُدٍ، لَمْ يَتْرُكْ إِلاَّ نَمِرَةً، كُنَّا إِذَا غَطَّيْنَا بِهَا رَأْسَهُ خَرَجَتْ رِجْلاَهُ، وَإِذَا غُطِّيَ بِهَا رِجْلاَهُ خَرَجَ رَأْسُهُ، فَقَالَ لَنَا النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم غَطُّوا بِهَا رَأْسَهُ، وَاجْعَلُوا عَلَى رِجْلِهِ الإِذْخِرَ ـ أَوْ قَالَ أَلْقُوا عَلَى رِجْلِهِ مِنَ الإِذْخِرِ. وَمِنَّا مَنْ قَدْ أَيْنَعَتْ لَهُ ثَمَرَتُهُ فَهُوَ يَهْدِبُهَا.

TERCÜME:

Habbâb رضى الله عنه şöyle dedi: **Allah’ın rızasını umarak Resûlullah ﷺ ile birlikte hicret ettik; ecrimiz Allah katında sabit oldu. Aramızdan kimisi (dünyada) ecrinden hiçbir şey tatmadan vefat etti; bunlardan biri de Uhud günü şehit edilen ve geriye çizgili bir yün örtüden başka bir şey bırakmayan Mus‘ab b. Umeyr’dir.** Başını örtsek ayakları açılıyor, ayaklarını örtsek başı açılıyordu. Bunun üzerine Nebî ﷺ şöyle buyurdu: **“Başını o örtüyle örtün, ayaklarının üzerine de izhir otu koyun.”** Aramızdan kimisinin ise meyvesi olgunlaşmış, onu devşirmektedir.

SENED İmam Buhârî’nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Ahmed b. Yunus ← Züheyr ← al-A‘maş ← Şaqiq (Ebû Wa’il) ← Khabbab b. al-Aratt رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu’l-Meğâzî, Hadis No. 4047.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur’an’dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî’de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4047

ABDURRAHMAN B. AVF’IN AĞLAYIŞI

Yıllar sonra, zengin bir sahâbî olan ***Abdurrahman b. Avf***’a yemek getirildiğinde şöyle dedi: ***“Mus‘ab b. Umeyr şehit edildi; o benden daha hayırlıydı, fakat onu kefenlemek için bir örtüden başka bir şey***

bulunamadı… İyiliklerimizin karşılığının bize dünyada peşin verilmiş olmasından korkuyorum." Sonra ağladı (Sahîh-i Buhârî 1274).

Berâ b. Âzib رضى الله عنه şöyle dedi: ***"(Medine'de) bize ilk gelenler Mus'ab b. Umeyr ve İbn Ümmi Mektûm'du; insanlara Kur'an öğretiyorlardı."*** (Sahîh-i Buhârî 3925). Onun Medine'ye ektiği İslâm tohumu, Uhud'da Resûlullah'ı ﷺ savunan Ensâr olarak meyvesini verdi.

Ders: Mus'ab dünyanın bolluğunu terk etti ve yeterli bir kefen bile olmadan gitti; fakat ***ecri Allah katında eksiksiz saklıdır***. Asıl zenginlik geride bıraktıklarımız değil, yanımızda götürdüklerimizdir.

ŞEHİTLERİN DEFNİ

Uhud'da yaklaşık ***yetmiş*** sahâbî şehit düştü (5. Bölüm). Yorgun ve yaralı Müslümanlar onları savaş meydanına defnetmek zorunda kaldılar. Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1343

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا اللَّيْثُ، قَالَ حَدَّثَنِي ابْنُ شِهَابٍ، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم يَجْمَعُ بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ مِنْ قَتْلَى أُحُدٍ فِي ثَوْبٍ وَاحِدٍ ثُمَّ يَقُولُ أَيُّهُمْ أَكْثَرُ أَخْذًا لِلْقُرْآنِ. فَإِذَا أُشِيرَ لَهُ إِلَى أَحَدِهِمَا قَدَّمَهُ فِي اللَّحْدِ وَقَالَ أَنَا شَهِيدٌ عَلَى هَؤُلاَءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَأَمَرَ بِدَفْنِهِمْ فِي دِمَائِهِمْ، وَلَمْ يُغَسَّلُوا وَلَمْ يُصَلَّ عَلَيْهِمْ.

TERCÜME:

Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما şöyle dedi: **Nebî ﷺ Uhud şehitlerinden ikişer kişiyi tek bir örtüde bir araya getiriyor, sonra "Bunlardan hangisi daha çok Kur'an biliyordu?" diye soruyordu.** Onlardan biri gösterilince onu kabirde öne koyuyor ve şöyle buyuruyordu: ***"Kıyamet günü ben bunlara şahidim."*** Kanlarıyla defnedilmelerini emretti; yıkanmadılar ve üzerlerine namaz kılınmadı.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): 'Abdullah b. Yusuf ← al-Laith ← Ibn Şihab ← 'Abdurrahmân b. Ka'b b. Malik ← Jabir b. 'Abdullah رضى الله عنهما.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Cenâiz, Şehide Namaz Bâbı, Hadis No. 1343.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1343

SAVAŞ ŞEHİDİNİN HÜKMÜ	DELİL
Yıkanmaz	Kanıyla defnedilir (Buhârî 1343).
Kendi elbisesiyle kefenlenir	Yetersizlik sebebiyle iki kişi tek örtüde (Buhârî 1343).
Kur'an ehli öne alınır	"Hangisi daha çok Kur'an biliyordu?" (Buhârî 1343).
Resûlullah ﷺ şahit olur	"Kıyamet günü ben bunlara şahidim."

SİYER NOTU: RESÛLULLAH'IN ﷺ HAMZA İÇİN HÜZNÜ

Siyer kitapları, ***Hamza***'nın naaşının müşrikler tarafından müsle edildiğini (organlarının kesildiğini) ve Hind bint Utbe'nin onun ciğerini çiğnediğinin söylendiğini zikreder. Resûlullah ﷺ amcasını o hâlde görünce çok üzüldü.

Bizzat Ebû Süfyân da Berâ hadisinde şöyle itiraf eder: ***"Benim emretmediğim bir müsle (naaşlara yapılmış kesme) bulacaksınız."*** (Buhârî 4043, 3039 rivayeti).

Hind hakkındaki ayrıntılar siyer kitaplarında, bir kısmı da Müsned-i Ahmed'de rivayet edilir; ***Hind daha sonra Mekke'nin Fethi günü Müslüman oldu***.

KAYNAK:
İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Sahîh-i Buhârî 3039. https://sunnah.com/bukhari:3039

Bazı aileler şehitlerin naaşlarını Medine'ye götürdü; fakat Resûlullah ﷺ onların ***geri getirilip şehit düştükleri yere defnedilmelerini*** emretti. Bu, Câbir'in Sünen-i Ebî Dâvûd ve Tirmizî'deki rivayetidir. Bu sebeple Uhud şehitlerinin kabirleri bugün hâlâ o dağın eteğindedir; Hâkim'in rivayetinde ***"Şehitlerin efendisi"*** diye anılan ***Hamza***'nın kabri de oradadır.

Ders: Hüzün ve yorgunluk içinde bile Resûlullah ﷺ ***Kur'an ehline ikram etti***; onlar kabirde bile öne alındı. (Hanefî mezhebine göre savaş şehidi yıkanmaz ve kendi elbisesiyle defnedilir, fakat üzerine cenaze namazı kılınır; Hanefîler, Resûlullah'ın sekiz yıl sonra Uhud şehitlerine namaz kıldığını bildiren Sahîh-i Buhârî 4042 rivayetini ve Hamza'ya namaz kılındığına dair siyer rivayetlerini delil alır.)

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CÂBİR'İN BABASI VE MELEKLERİN GÖLGESİ

Uhud şehitlerinden biri de Câbir'in babası ***Abdullah b. Amr b. Harâm*** idi. Geride dokuz kız çocuğu ve borç bıraktı. Câbir رضى الله عنهما babasının naaşını gördüğü anı şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 1244

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا غُنْدَرٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ سَمِعْتُ مُحَمَّدَ بْنَ الْمُنْكَدِرِ، قَالَ سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ ـ رضى الله عنهما ـ قَالَ لَمَّا قُتِلَ أَبِي جَعَلْتُ أَكْشِفُ الثَّوْبَ عَنْ وَجْهِهِ أَبْكِي، وَيَنْهَوْنِي عَنْهُ وَالنَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم لاَ يَنْهَانِي، فَجَعَلَتْ عَمَّتِي فَاطِمَةُ تَبْكِي، فَقَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم تَبْكِينَ أَوْ لاَ تَبْكِينَ، مَا زَالَتِ الْمَلاَئِكَةُ تُظِلُّهُ بِأَجْنِحَتِهَا حَتَّى رَفَعْتُمُوهُ. تَابَعَهُ ابْنُ جُرَيْجٍ أَخْبَرَنِي ابْنُ الْمُنْكَدِرِ سَمِعَ جَابِرًا ـ رضى الله عنه ـ.

TERCÜME:

Câbir b. Abdullah رضى الله عنهما şöyle dedi: **Babam (Uhud'da) şehit edilince ağlayarak yüzünü örten örtüyü açtım. İnsanlar beni engellemeye çalıştı, fakat Nebî ﷺ beni engellemedi.** Sonra halam Fâtıma da ağladı.

Nebî ﷺ şöyle buyurdu: ***"İster ağla ister ağlama; siz onu kaldırıncaya kadar melekler kanatlarıyla onu gölgelemeye devam ettiler."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed b. Başşar ← Ghundar ← Şu'bah ← Muhammed b. al-Munkadir ← Jabir b. 'Abdullah رضى الله عنهما; şu rivayetle desteklenir: Ibn Juraij ← Ibn al-Munkadir ← Jabir.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Cenâiz, Hadis No. 1244.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:1244

Allah şehitler hakkında şöyle buyurur: ***"Allah yolunda öldürülenleri ölü saymayın, bilakis Rableri katında diridirler. Allah'ın bol nimetinden onlara verdiği şeylerle sevinç içinde rızıklanırlar"***İbn Kesîr Tefsiri 3:169.

SİYER NOTU: "ALLAH BABANLA KONUŞTU"

Ayrıca ***Tirmizî*** rivayetinde (No. 3010, hasen), Resûlullah ﷺ üzgün olan Câbir'e şöyle sordu: "Allah'ın babana ne dediğini sana haber vereyim mi?" Allah onunla perdesiz konuştu ve "İste, sana vereyim" buyurdu. O, "Beni dirilt ki senin uğrunda bir kez daha öldürüleyim" dedi. Allah, "Onların (dünyaya) dönmeyeceklerine dair hükmüm geçmiştir" buyurdu. Bunun üzerine o, hâllerinin hayatta olanlara bildirilmesini istedi ve 3:169 âyeti indi.

KAYNAK:

Câmi‘u’t-Tirmizî 3010 (hasen). https://sunnah.com/tirmidhi:3010

Ders: Resûlullah ﷺ ***Câbir’in ağlamasını engellemedi***; kayıp sebebiyle ağlamak fıtrattır. Fakat Efendimiz bu hüznü bir müjdeyle tedavi etti: Melekler babasını gölgeliyordu ve şehitler Rableri katında diridir.

UHUD MEYDANINDA KADINLAR

Müslüman kadınlar da Uhud'da bulundular; Kureyş kadınları gibi savaşı kızıştırmak için değil, yaralılara ***su vermek ve onları tedavi etmek*** için. Enes رضى الله عنه, ***Âişe ile Ümmü Süleym***'in sırtlarında su tulumları taşıyıp yaralı savaşçıların ağızlarına tekrar tekrar boşalttıklarını gördü (12. Bölüm, Buhârî 4064). ***Ömer b. Hattâb*** رضى الله عنه halifeyken Medine kadınlarına elbise dağıttı. Güzel bir tane arttı; biri onun, Ömer'in Resûlullah'ın ﷺ torunu olan hanımına verilmesini teklif etti. Ömer şöyle dedi: ***"Ümmü Salît buna daha layıktır; o, Uhud günü bize su tulumları taşırdı."*** (Sahîh-i Buhârî 2881).

SİYER NOTU: ÜMMÜ UMÂRE (NESÎBE BİNT KA'B)

Siyer kitapları, Ensâr'dan ***Ümmü Umâre***'nin su vermek için çıktığını, fakat Müslümanlar geri çekilince ***Resûlullah'ı*** ﷺ kılıç ve okla savunduğunu ve pek çok yara aldığını zikreder. Bu rivayet İbn Sa'd'ın Tabakât'ında ve siyer kitaplarında meşhurdur; fakat Sahîh-i Buhârî ve Sahîh-i Müslim'de yer almaz.

KAYNAK:
İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ; İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye.

SİYER NOTU: SAFİYYE'NİN SABRI

Siyer kitapları ve Müsned-i Ahmed, Hamza'nın kız kardeşi ***Safiyye bint Abdülmuttalib***'in kardeşinin naaşını görmeye geldiğini zikreder. Resûlullah ﷺ, naaşın hâlini görmemesi için oğlu ***Zübeyr***'den onu durdurmasını istedi. Safiyye şöyle dedi: "Kardeşime yapılanı duydum; bu Allah yolundadır. İnşallah sabredip ecrini Allah'tan umacağım."

Hamza'yı kefenlemek için iki parça kumaş getirdi. Hamza'nın yanında, o da kefensiz şehit düşmüş bir Ensârî bulununca, kumaşlar kura ile ikisi arasında paylaştırıldı.

KAYNAK:
Müsned-i Ahmed; İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye.

Ders: Su taşımak gibi küçük bir hizmet, yıllar sonra Ömer tarafından ***hatırlandı***. Allah katında hiçbir katkı küçük değildir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAMRÂÜ'L-ESED

Ertesi gün Resûlullah ﷺ, Kureyş'in geri dönüp Medine'ye saldıracağından endişe etti. Bir gün önce yaralananları düşmanı takip etmek için yeniden çıkmaya çağırdı. Âişe رضى الله عنها şöyle anlatır:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4077

حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، عَنْ هِشَامٍ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ عَائِشَةَ ـ رضى الله عنها {الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ وَاتَّقَوْا أَجْرٌ عَظِيمٌ} قَالَتْ لِعُرْوَةَ يَا ابْنَ أُخْتِي كَانَ أَبُوكَ مِنْهُمُ الزُّبَيْرُ وَأَبُو بَكْرٍ، لَمَّا أَصَابَ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم مَا أَصَابَ يَوْمَ أُحُدٍ، وَانْصَرَفَ عَنْهُ الْمُشْرِكُونَ خَافَ أَنْ يَرْجِعُوا قَالَ مَنْ يَذْهَبُ فِي إِثْرِهِمْ. فَانْتَدَبَ مِنْهُمْ سَبْعُونَ رَجُلاً، قَالَ كَانَ فِيهِمْ أَبُو بَكْرٍ وَالزُّبَيْرُ.

TERCÜME:

"Kendileri savaşta yara aldıktan sonra Allah ve Peygamberin çağrısına koşanlara" (Âl-i İmrân 3:172) âyeti hakkında Âişe رضى الله عنها Urve'ye şöyle dedi: **"Kardeşimin oğlu! Baban Zübeyr ve Ebû Bekir onlardandı. Uhud günü Resûlullah'ın ﷺ başına gelenler gelip müşrikler gidince, onların geri döneceğinden endişe etti ve 'Onların izini kim takip eder?' buyurdu. Onlardan yetmiş kişi bu çağrıya koştu."** Bunların arasında Ebû Bekir ve Zübeyr de vardı.

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Muhammed (bin Salam) ← Ebû Mu'awiyah ← Hişam (bin 'Urwah) ← babası 'Urwah b. al-Zubair ← 'A'işah رضى الله عنها.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, Hadis No. 4077.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4077

"Bu, onların imanını artırdı da: "Allah bize yeter. O ne güzel Vekil'dir" (bütün işlerimizi O'na bırakırız)" dediler İbn Kesîr Tefsiri 3:173.

SİYER NOTU: HAMRÂÜ'L-ESED'DEKİ ORDU

Siyer kitapları, Müslüman ordusunun Medine'ye yaklaşık 13 km uzaklıktaki ***Hamrâü'l-Esed***'e kadar ilerlediğini, orada çok sayıda ateş yakarak üç gün konakladığını zikreder. Bu haberi duyan Ebû Süfyân, yeniden saldırma ***niyetinden vazgeçti*** ve Mekke'ye döndü.

KAYNAK:

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye; Wikipedia, "Battle of Uhud". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Uhud

Allah bu kıssayı bir övgüyle tamamlar: ***"Bu yüzden kendilerine bir fenalık dokunmadan, Allah'tan nimet ve bollukla geri döndüler"***İbn Kesîr Tefsiri 3:174.

Ders: Yenilgi ***ümitsizlik*** demek değildir. Yaraları henüz iyileşmemişken sahâbîler Allah'ın ve Resûlü'nün çağrısına koştular; "Hasbünallâhu ve ni'me'l-vekîl" de tehdit karşısında müminlerin zikri oldu.

"UHUD BİZİ SEVER"

Uhud büyük bir hüzne şahit olmuş olsa da Resûlullah ﷺ o dağa karşı kin beslemedi. Aksine şöyle buyurdu:

HADİS — SAHÎH-İ BUHÂRÎ, NO. 4083

حَدَّثَنِي نَصْرُ بْنُ عَلِيٍّ، قَالَ أَخْبَرَنِي أَبِي، عَنْ قُرَّةَ بْنِ خَالِدٍ، عَنْ قَتَادَةَ، سَمِعْتُ أَنَسًا ـ رضى الله عنه ـ أَنَّ النَّبِيَّ صلى الله عليه وسلم قَالَ هَذَا جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ.

TERCÜME:

Enes رضى الله عنه, Nebî'nin ﷺ şöyle buyurduğunu rivayet eder: ***"Bu (Uhud), bizi seven ve bizim de sevdiğimiz bir dağdır."***

SENED İmam Buhârî'nin rivayet zinciri (talebeden hocaya): Nasr b. 'Ali ← babası 'Ali b. Nasr ← Qurrah b. Khalid ← Katâde ← Enes b. Mâlik رضى الله عنه.

KAYNAK: İmam Buhârî, Sahîh-i Buhârî, Kitâbu'l-Meğâzî, "Uhud Bizi Sever" Bâbı, Hadis No. 4083.

DERECE: SAHİH — hadis âlimlerinin ittifakıyla Kur'an'dan sonra en sahih kitap olan Sahîh-i Buhârî'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/bukhari:4083

Ukbe b. Âmir رضى الله عنه, Uhud'dan ***sekiz yıl*** sonra Resûlullah'ın ﷺ, dirilere ve ölülere veda eder gibi Uhud şehitleri için namaz kıldığını rivayet eder. Sonra minbere çıktı ve şöyle buyurdu: ***"Benden sonra Allah'a şirk koşmanızdan korkmuyorum; fakat dünyanın sizi cezbedip onun için birbirinizle yarışmanızdan korkuyorum."*** Ukbe şöyle dedi: Bu, Resûlullah'ı ﷺ son görüşümdü (Sahîh-i Buhârî 4042).

Enes رضى الله عنه ayrıca Nebî'nin ﷺ bir defasında Ebû Bekir, Ömer ve Osman'la birlikte Uhud'a çıktığını ve dağın sarsıldığını rivayet eder. Efendimiz şöyle buyurdu: ***"Sabit dur ey Uhud! Üzerinde bir peygamber, bir sıddîk ve iki şehit vardır."*** (Sahîh-i Buhârî 3675). Gerçekten de Ömer ve Osman daha sonra şehit olarak vefat ettiler.

Efendimiz'in Uhud'la ilgili son uyarısı aynı derse dönüyordu: ***dünyanın cazibesi***. Uhud'da okçular ganimet yüzünden inmişti; Efendimiz de ümmetinin aynı hatayı başka bir şekilde tekrarlamasından endişe ediyordu.

Ders: İmtihana ve hüzne şahit olan bir yer yine de ***sevilebilir***. Uhud, şehitlerin sabrına şahit oldu; Resûlullah'ın ﷺ ona olan sevgisi de bize imtihana rıza gözüyle bakmayı öğretir.

UHUD KISSALARININ KAYNAKLARI

Uhud kıssası bize, dereceleri farklı üç tür kaynak yoluyla ulaşmıştır. Bu e-kitap, okuyucu neyin ***kesin***, neyin ***meşhur*** olduğunu bilsin diye bu üçünü birbirinden ayırır:

Uhud Kıssalarının Kaynakları

Kur'an (6)

- İki topluluk az kalsın yılacaktı (3:122)
- "Muhammed ancak bir peygamberdir" (3:144)
- Çekişme ve isyan (3:152)
- Kederden sonra uyuklama (3:154)
- "O, kendi tarafınızdandır" (3:165)
- Şehitler Rableri katında diridir (3:169)

Sahih hadis (9)

- Kılıç ve inek rüyası
- Münafıkların geri dönmesi
- Okçulara emir; Ebû Süfyân
- İblis'in çığlığı; el-Yemân
- Enes b. Nadr; cennet kokusu
- Ebû Talha, Sa'd, Talha; Nebî'nin yaraları
- Mus'ab; şehitlerin defni; Câbir'in babası
- Vahşî ve Hamza
- Hamrâü'l-Esed; "Uhud bizi sever"

Siyer kitapları (4)

- Hâlid'in süvarileri tepenin arkasında
- Ümmü Umâre Nebî'yi savunuyor
- Hind ve Hamza'nın naaşı
- Asker ve at sayıları

Siyer kitaplarındaki kıssalar, ilgili bölümlerde durumları açıklanarak zikredilmiştir.

Şekil 4: Bu e-kitaptaki Uhud kıssalarının kaynak durumu.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİKÂYE	KAYNAK VE DURUM
İki topluluk; ilk zafer; ölüm haberi; uyuklama	Kur'an (Âl-i İmrân 3:122, 144, 152–154) — kesin
Okçular; Ebû Süfyân; İblis; Enes b. Nadr	Sahîh-i Buhârî 4043, 4065, 4048 — sahih
Ebû Talha; Sa'd; Efendimiz'in yaraları; Vahşî	Sahîh-i Buhârî 4064, 4055, 4075, 4072 — sahih
Ebû Dücâne; yedi Ensârî	Sahîh-i Müslim 2470, 1789 — sahih
Allah'ın Câbir'in babasıyla konuşması	Câmi'u't-Tirmizî 3010 — hasen
Zırh; "Bir peygambere yakışmaz…"	Buhârî'de ta'lîk olarak; Müsned-i Ahmed
Tepenin arkasında Hâlid; Ümmü Umâre; Hind; Ebû Dücâne'nin sarığı	Siyer kitapları (İbn İshâk, İbn Sa'd) — meşhur, senedleri farklı

Siyer kitaplarındaki kıssalar mutlaka uydurma değildir; güvenilir siyer âlimleri tarafından rivayet edilmiştir. Fakat bunlar Kur'an ve sahih hadislerle ***aynı derecede değildir***. Bu e-kitap İsrâiliyat kıssalarına veya açıkça uydurma olan rivayetlere ***yer vermez***.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

CİHADA KATILMAK İSTEYEN GENÇLER VE MAZERETLİLER

Müslüman ordusu Uhud'a hareket etmeden önce Resûlullah ﷺ safları denetledi. Aralarında henüz yaşı tutmayan gençler ve mazeretli yaşlılar vardı. Her iki grup da imanın Medine toplumunun ne kadar derinlerine işlediğini gösteriyordu: Gençler vakti gelmeden katılmak istiyor, mazeretliler ise kendilerine ruhsat verildiği hâlde oturmayı reddediyordu.

ABDULLAH B. ÖMER: ON DÖRT YAŞINDA GERİ ÇEVRİLMESİ

HADİS: ON DÖRT VE ON BEŞ YAŞ

Abdullah b. Ömer رضى الله عنهما, Uhud günü on dört yaşındayken Resûlullah'ın ﷺ huzuruna çıkarıldığını, Efendimiz'in kendisine (savaşmak için) izin vermediğini anlatır. Sonra Hendek günü on beş yaşındayken huzuruna çıkarıldı ve Efendimiz ona izin verdi.

Nâfi' şöyle dedi: Bu hadisi halifeyken Ömer b. Abdülazîz'e anlattım. "İşte bu, çocuk ile yetişkin arasındaki sınırdır" dedi ve valilerine, on beş yaşına ulaşanlara maaş bağlamalarını yazdı.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 2664; Sahîh-i Müslim 1868.

Bu hadis, diğer alametler henüz belirgin değilken bulûğ yaşı konusunda fıkıhta önemli bir delildir. Aynı zamanda Resûlullah'ın ﷺ bir kimseyi yalnızca heyecanıyla değerlendirmediğini gösterir. İbn Ömer'in heyecanı övgüye değerdi, fakat savaş meydanı bedenî olgunluk gerektiriyordu; o genci geri çevirmek bir aşağılama değil, bir rahmetti.

RÂFİ' B. HADÎC VE SEMÜRE B. CÜNDEB

Siyer kitapları (İbn Hişâm ve Taberî), Ensâr'dan bir genç olan Râfi' b. Hadîc'e usta bir okçu olduğu için izin verildiğini zikreder. Onunla yaşıt olan Semüre b. Cündeb geri çevrilince şöyle dedi: "Râfi'e izin verip beni geri çeviriyorsun; oysa ben güreşte onu yenebilirim." Güreştiler ve Semüre kazandı; böylece ikisine de izin verildi. Bu kıssa siyer kitaplarında meşhurdur, fakat senedi sahih derecesine ulaşmaz; bir ***siyer rivayeti*** olarak zikredilmiştir.

AMR B. CEMÛH: TOPAL AYAK

Amr b. Cemûh رضى الله عنه, Benî Seleme'nin ileri gelenlerinden, ayağı topal bir kimseydi. Kur'an'a göre topal kimse savaşa çıkmazsa bir sorumluluğu yoktur (Fetih 48:17). Oğulları onu çıkmaktan alıkoymaya çalışmış, fakat o şehit olmayı istemekte ısrar etmişti.

HADİS: CENNETTE SAĞLAM AYAKLA YÜRÜMEK

Ebû Katâde رضى الله عنه, Amr b. Cemûh'un Resûlullah'ın ﷺ huzuruna gelip şöyle sorduğunu rivayet eder: "Allah yolunda öldürülünceye kadar savaşırsam, cennette bu ayağımla sağlam olarak yürüyecek miyim?" Ayağı topaldı. Efendimiz, "Evet" buyurdu. Uhud günü kardeşinin oğlu ve onların bir kölesiyle birlikte şehit edildi. Resûlullah ﷺ onun naaşının yanından geçerken şöyle buyurdu: "Sanki seni cennette bu ayağınla sağlam olarak yürürken görüyorum." Efendimiz üçünün tek bir kabre defnedilmesini emretti.

Derece: senedi HASEN — Müsned-i Ahmed 22553.

Amr b. Cemûh, Câbir'in babası Abdullah b. Amr ile birlikte defnedildi (19. Bölüm); çünkü ikisi hem akraba (bacanak) hem de yakın dosttu. Bedenî mazeret yüksek bir gayeye engel olmadı; bir kimsenin Allah katındaki değerini belirleyen, niyeti ve gayretidir.

DERS

Uhud, herkesin bir yeri olduğunu öğretir. Bugün geri çevrilen genç yarının mücahididir; ruhsat verilen mazeretli ise daha yüksek bir yolu yine de seçebilir. Bizim için bunun anlamı şudur: Gençlerin heyecanını küçümsemeyelim ve gücümüzün yettiği alanlarda hizmet etmeyi bırakmak için mazeretimizi bahane etmeyelim.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UHUD ŞEHİTLERİNDEN SİMALAR

Uhud'da yaklaşık yetmiş sahâbî şehit düştü; çoğu Ensâr'dandı. Bazılarının kıssaları önceki bölümlerde anlatıldı. Aşağıdaki tablo, en çok bilinen simalardan bazılarını kıssalarının kaynaklarıyla birlikte bir araya getirir.

ŞAHSİYET	KISA KISSA	KAYNAK
Hamza b. Abdülmuttalib	Resûlullah'ın ﷺ amcası, "Allah'ın Arslanı"; Vahşî'nin mızrağıyla şehit edildi (7. Bölüm).	Sahîh-i Buhârî 4072
Mus'ab b. Umeyr	Sancaktar; bedenini örtmeye yetmeyen bir örtüyle kefenlendi (17. Bölüm).	Sahîh-i Buhârî 1274
Enes b. Nadr	"Uhud'un ötesinden cennetin kokusunu alıyorum"; bedeninde seksenden fazla yara (11. Bölüm).	Sahîh-i Buhârî 2805
Abdullah b. Amr (Câbir'in babası)	Meleklerin kanatlarıyla gölgelendi; Allah onunla perdesiz konuştu (19. Bölüm).	Sahîh-i Buhârî 1244; Tirmizî 3010
Amr b. Cemûh	Topaldı, fakat cennette sağlam ayakla yürümek istedi (24. Bölüm).	Müsned-i Ahmed 22553 (hasen)
Hanzala b. Ebî Âmir	"Gasîlü'l-melâike": naaşını melekler yıkadı.	Sahîh-i İbn Hibbân 7025 (hasen)
Üseyrim (Amr b. Sâbit)	Uhud günü Müslüman oldu, şehit düştü; hiç namaz kılmadan cennete girdi.	Sünen-i Ebî Dâvûd 2537 (hasen)
Abdullah b. Cübeyr	Şehit düşünceye kadar yerinden ayrılmayan okçular komutanı (5. Bölüm).	Sahîh-i Buhârî 4043
Yemân (Huzeyfe'nin babası)	Karmaşa içinde Müslümanlar tarafından yanlışlıkla öldürüldü (9. Bölüm).	Sahîh-i Buhârî 4065
Sa'd b. Rebî'	Ensâr'a Resûlullah'ı ﷺ korumalarını tavsiye eden son sözleri.	Siyer kitapları (İbn İshâk; Muvatta'da mürsel olarak)

HANZALA: MELEKLER TARAFINDAN YIKANAN ŞEHİT

Hanzala b. Ebî Âmir رضى الله عنه Uhud'dan önceki gece evlenmişti. Savaşa çıkma çağrısını duyunca gusül yapmaya fırsat bulamadan cünüp olarak hemen çıktı ve şehit düştü. Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "Şüphesiz arkadaşınızı melekler yıkıyor." Hanımına sorulunca, Hanzala'nın çağrıyı duyduğunda cünüp olarak çıktığını açıkladı. Bu rivayeti İbn Hibbân (Sahîh-i İbn Hibbân 7025) ve Hâkim nakletmiştir; hadis âlimleri tarafından ***hasen*** kabul edilmiştir. İlginçtir ki babası "Râhib" lakaplı Ebû Âmir, aynı gün Kureyş saflarındaydı.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

ÜSEYRİM: TEK VAKİT NAMAZ KILMADAN CENNET

HADİS: AMR B. UKAYŞ

Ebû Hüreyre رضى الله عنه, Amr b. Ukayş'ın cahiliye döneminden kalma faiz alacakları olduğunu ve onları tahsil edinceye kadar Müslüman olmak istemediğini rivayet eder. Uhud günü akrabalarını sordu; hepsinin Uhud'da olduğu söylendi. Zırhını giydi, atına bindi ve onlara doğru gitti. Müslümanlar onu görünce, "Bizden uzak dur ey Amr" dediler. O, "Ben iman ettim" dedi. Yaralanıncaya kadar savaştı ve ailesine taşındı. Sa'd b. Muâz, kız kardeşi aracılığıyla ona şöyle sordu: "Kavmine olan gayretten mi, onlar için öfkelendiğinden mi, yoksa Allah için mi savaştın?" O, "Bilakis Allah ve Resûlü için" dedi. Sonra vefat etti ve cennete girdi; oysa Allah için tek bir vakit bile namaz kılmamıştı.

Derece: HASEN (Elbânî) — Sünen-i Ebî Dâvûd 2537.

Bu kıssa, namazı hafife almak için bir delil değildir. Amellerin sonlarına göre değerlendirildiğini gösterir: Üseyrim Müslüman oldu ve henüz bir namaz vakti girmeden şehit düştü. Ebû Hüreyre bizzat insanlara, dikkatlerini bu kıssaya çekmek için sık sık, "Bana hiç namaz kılmadan cennete giren bir adamı anlatın" diye sorardı.

SA'D B. REBÎ': SON VASİYET

Savaştan sonra Resûlullah ﷺ Sa'd b. Rebî'i رضى الله عنه araması için bir sahâbî gönderdi. Siyer kitaplarına göre şehitler arasında can çekişirken bulundu. Şöyle vasiyet etti: "Resûlullah'a ﷺ selâmımı ilet ve kavmime (Ensâr'a) şöyle de: İçinizde göz kırpan bir göz varken Resûlullah ﷺ yaralanırsa, Allah katında hiçbir mazeretiniz olmaz." Sa'd b. Rebî', Medine'de Abdurrahman b. Avf ile kardeş ilan edilen Ensârî sahâbîdir (8. Seri). Bu vasiyet kıssası bir ***siyer rivayetidir*** (İbn İshâk; Mâlik'in Muvatta'ında mürsel olarak).

DERS

Uhud şehitleri farklı geçmişlerden geliyordu: Hamza ve Mus'ab gibi Mekke'nin soyluları, Hanzala gibi yeni evlenmiş bir genç, Amr b. Cemûh gibi topal bir yaşlı ve Üseyrim gibi birkaç saat önce iman etmiş bir kimse. Onları birleştiren, Allah'a ihlâs ve Resûlü'ne sevgiydi. Şehadet yaş veya soy seçmez; kalbi seçer.

KINAMA VE AF

Uhud yalnızca bir kahramanlık kıssası değil, aynı zamanda insanî hataların da kıssasıdır. Kur'an sahâbîlerin hatalarını gizlemez; açıkça kınar, fakat aynı âyette affı da ilan eder. Bu, Allah'ın bu ümmetin en hayırlı neslini terbiye etme yoludur.

ALLAH'IN İKİ KEZ İLAN ETTİĞİ AF

ÂYET	KINAMA	AF
Âl-i İmrân 3:152	Allah size arzuladığınız zaferi gösterdikten sonra gevşediniz, çekiştiniz ve isyan ettiniz; sizden kimi dünyayı istiyordu.	"And olsun ki O, sizi bağışladı. Allah'ın inananlara nimeti boldur."
Âl-i İmrân 3:155	İki topluluğun karşılaştığı gün içinizden yüz çevirenlerin, yaptıklarının bir kısmından ötürü şeytan ayaklarını kaydırmak istemişti.	"Allah, and olsun ki, onları affetti. Allah bağışlayandır, Halîm'dir."
Âl-i İmrân 3:159	Resûlullah'a ﷺ onlara karşı katı davranmaması emredildi.	"Onları affet, onlara mağfiret dile, iş hakkında onlara danış."

İBN ÖMER OSMAN'I SAVUNUYOR

Yıllar sonra, Osman b. Affân رضى الله عنه aleyhindeki fitne yayıldığında Mısırlı bir adam Osman'ı sorgulamak için İbn Ömer'e geldi. İbn Ömer'in cevabı, Uhud âyetlerinin bizzat sahâbîler tarafından nasıl anlaşıldığının bir örneği oldu.

HADİS: OSMAN HAKKINDA ÜÇ SORU

Adam İbn Ömer'e sordu: "Osman'ın Uhud günü kaçtığını biliyor musun?" O, "Evet" dedi. Adam sordu: "Bedir'de bulunmadığını biliyor musun?" O, "Evet" dedi. Adam yine sordu: "Rıdvan Biatı'nda bulunmadığını biliyor musun?" O, "Evet" dedi. Bunun üzerine adam (sanki tatmin olmuş gibi) tekbir getirdi.

İbn Ömer şöyle dedi: "Gel, sana açıklayayım. Uhud günü kaçmasına gelince, Allah'ın onu affettiğine şahitlik ederim. Bedir'de bulunmamasına gelince, bunun sebebi Resûlullah'ın ﷺ kızı olan hanımının hasta olmasıydı; Resûlullah ﷺ ona, 'Sana Bedir'de bulunan bir adamın ecri ve payı vardır' buyurdu. Rıdvan Biatı'nda bulunmamasına gelince, eğer Mekke'de Osman'dan daha değerli biri olsaydı, Resûlullah ﷺ onu gönderirdi. Efendimiz Osman'ı gönderdi; Rıdvan Biatı da Osman Mekke'ye gittikten sonra gerçekleşti. Resûlullah ﷺ sağ eliyle, 'Bu, Osman'ın elidir' dedi ve onu diğer eline vurarak 'Bu, Osman içindir' buyurdu." Sonra İbn Ömer, "Şimdi bu cevabı yanında götür" dedi.

Derece: SAHİH — Sahîh-i Buhârî 4066; ayrıca bk. Sahîh-i Buhârî 3698.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

İbn Ömer tarihî gerçeği inkâr etmedi; Osman'ın Uhud günü geri çekildiğini kabul etti. Fakat bu gerçeği Kur'an'ın ışığına yerleştirdi: Allah affettikten sonra hiç kimsenin onu tekrar tekrar gündeme getirmesi yakışmaz. Ehl-i sünnetin sahâbîlere karşı edebi budur: Onların hata yapabilen insanlar olduğunu kabul etmek ve aynı zamanda Allah onlardan razı olup onları affettiği için onlara hürmet etmek.

DERS

Kur'an'ın sahâbîleri kınaması onları düşürmek için değil, yüceltmek içindir. Ailede, işte ve toplumda bu yöntemi örnek alabiliriz: Hatayı açıkça belirtmek, sonra af kapısını genişçe açmak. Allah bir kimseyi affettiyse, biz O'ndan daha katı bir hâkim olmayalım.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

BUGÜN UHUD DAĞI VE OKÇULAR TEPESİ

Uhud, siyerdeki tarihî yerlerin yerini tespit etmesi en kolay olanlarındandır; çünkü dağ, Resûlullah ﷺ zamanında olduğu gibi hâlâ ayaktadır. Medine'yi ziyaret eden hacılar ve umreciler neredeyse her zaman oraya götürülür.

KONU	AÇIKLAMA
Konumu	Medine şehrinin kuzeyinde; bugün şehir dağın eteğine kadar genişlemiştir.
Yükseklik	Deniz seviyesinden yaklaşık 1.077 m; çevredeki düzlükten göreli yüksekliği yaklaşık 377 m.
Uzunluk	Doğudan batıya yaklaşık 7,5 km; kızılımsı renkte.
Okçular Tepesi	Uhud'un önünde, meydanın güney tarafındaki küçük tepe; Cebelü'r-Rumât (Okçular Tepesi) diye bilinir. Siyer kitapları onu 'Ayneyn tepesi olarak zikreder.
Şehitlik	Hamza dahil Uhud şehitlerinin defnedildiği, etrafı çevrili alan.
Seyyidü'ş-Şühedâ Mescidi	Şehitliğin yakınındaki büyük cami; "Şehitlerin efendisi" Hamza'nın adını taşır. Yeni binası yaklaşık 2017'de tamamlanmıştır.

Coğrafî kaynak: Mount Uhud — Wikipedia. Yükseklik ve uzunluk ölçüleri modern tahminlerdir; kaynağa göre biraz farklılık gösterebilir.

BU KÜÇÜK TEPE NEDEN ÖNEMLİDİR?

Okçular Tepesi'nin üzerinde duran biri, Resûlullah'ın ﷺ okçu birliğini neden oraya yerleştirdiğini kendi gözleriyle anlayabilir (5. Bölüm). Tepe, Müslüman saflarının arkasındaki geçidi kontrol ediyordu. Okçular inince bu geçit açıldı ve Hâlid b. Velîd'in komutasındaki Kureyş süvarileri bu fırsatı değerlendirdi. Küçük tepe ile Uhud Dağı arasındaki mesafenin yakınlığı, o gün hata payının ne kadar küçük olduğunu gösterir.

ŞEHİTLİĞİ ZİYARET ETMENİN ÂDÂBI

Kabir ziyareti, âhireti hatırlamak için sünnettir. Bizzat Resûlullah ﷺ sekiz yıl sonra Uhud şehitlerinin yanına çıkmış ve onlara veda eden biri gibi dua etmiştir (Sahîh-i Buhârî 4042). Efendimiz'in kabir ziyaretinde öğrettiği dualardan biri şudur: "Ey bu diyarın mümin ve Müslüman sakinleri, selâm üzerinize olsun! İnşallah biz de size katılacağız. Allah'tan bizim ve sizin için âfiyet dilerim" (Sahîh-i Müslim 975).

Sünnete uygun ziyaret; selâm vermek, dua etmek, ibret almak ve onların kıssalarını hatırlamaktır. Parmaklıklara veya taşlara sürünmek, teberrük için toprak almak ya da şehitlere dua etmek (onlardan istemek) Resûlullah ﷺ ve sahâbîler tarafından öğretilmemiştir.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERS

Bugün hâlâ dimdik ayakta duran Uhud Dağı, büyük bir dersin sessiz şahididir. Onu görmek sadece bir gezi değil, kendimize şunu sormak için bir fırsattır: Hayatımızdaki “okçular tepesi” neresidir ve bize emanet edilen yerde hâlâ sebat ediyor muyuz?

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HİCRÎ 3. YIL ŞEVVAL AYININ ZAMAN ÇİZELGESİ

Aşağıdaki tablo Uhud olaylarını zaman sırasına göre düzenler. Tarihler siyer kitaplarından (özellikle İbn Hişâm yoluyla İbn İshâk'tan) alınmıştır. Siyer âlimleri savaşın kesin tarihi konusunda ihtilaf etmiştir: Meşhur görüş hicrî 3. yılın 15 Şevval Cumartesi günüdür (Mart 625); 7 Şevval diyenler de vardır.

ZAMAN	OLAY
Bedir'den sonra (2–3 H)	Kureyş, Ebû Süfyân'ın kervanının kârını yeni savaşı finanse etmek için kullandı (1. Bölüm).
Şevval 3 H başı	Yaklaşık 3.000 kişilik Kureyş ordusu, müttefikleri ve kadınlarıyla birlikte Medine'nin kuzeyine ilerledi ve Uhud yakınında konakladı.
Cuma	Resûlullah ﷺ rüyasını anlattı ve istişare etti; çoğunluk çıkmayı seçti (2. Bölüm). Cuma namazından sonra zırhını giydi ve yaklaşık 1.000 kişiyle yola çıktı.
Cumartesi gecesi	Resûlullah ﷺ safları denetledi ve yaşı tutmayan gençleri geri çevirdi (24. Bölüm).
Cumartesi sabahı	Abdullah b. Übey yaklaşık 300 kişiyle ayrıldı; geriye yaklaşık 700 kişi kaldı (3. Bölüm).
Cumartesi kuşluk vakti, 15 Şevval	Saflar düzenlendi; 50 okçu, Abdullah b. Cübeyr'in komutasında tepeye yerleştirildi (5. Bölüm).
Savaşın ortası	Teke tek vuruşmalar ve Müslümanların hücumu; Hamza şehit düştü; Kureyş geri çekilmeye başladı (6–8. Bölümler).
Sonrasında	Okçular indi; Hâlid b. Velîd arkadan saldırdı; "Muhammed öldürüldü" haberi yayıldı (9–10. Bölümler).
İmtihanın doruğu	Resûlullah ﷺ yaralandı; sahâbîler etrafında bir kale oluşturdu (12–14. Bölümler).
Cumartesi öğleden sonra	Huzur veren uyuklama; Ebû Süfyân tepeden seslendi; Kureyş geri döndü (15–16. Bölümler).
Cumartesi akşamı	Şehitler yıkanmadan Uhud meydanına defnedildi (18. Bölüm).
Pazar, 16 Şevval	Resûlullah ﷺ yalnızca Uhud'da bulunanlarla birlikte Hamrâü'l-Esed'e çıktı (21. Bölüm).
Birkaç gün sonra	Müslümanlar Medine'ye döndü; Kureyş yeniden saldırmaya cesaret edemedi.
11 H	Resûlullah ﷺ Uhud şehitlerini ziyaret etti ve veda eden biri gibi onlara dua etti (Sahîh-i Buhârî 4042).

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERS

Uhud'un bütün büyük olayları iki günden kısa bir sürede yaşandı. Aynı gün içinde Müslümanlar zaferi, yenilgiyi, korkuyu, huzuru ve hüznü tattılar. Bizim hayatımız da böyledir: Şartlar hızla değişebilir; kalıcı olan, Allah'ın takdiri karşısındaki tavrımızdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

UHUD SAVAŞI HAKKINDA SIKÇA SORULAN SORULAR

Bu bölüm, Uhud Savaşı hakkında sık sorulan soruları cevaplar. Cevaplar kısa tutulmuştur; ayrıntılar için belirtilen bölüme bakınız.

1. UHUD SAVAŞI NE ZAMAN OLDU?

Hicrî 3. yılın Şevval ayında (Mart 625), Bedir'den bir yıl sonra. İbn İshâk'a göre meşhur görüş 15 Şevval Cumartesi günüdür; 7 Şevval diyen görüş de vardır (28. Bölüm).

2. İKİ ORDUNUN SAYISI KAÇTI?

Siyer kitaplarına göre Kureyş yaklaşık 3.000 kişiydi. Müslümanlar yaklaşık 1.000 kişiyle çıktılar; fakat Abdullah b. Übey yaklaşık 300 kişiyle ayrılınca geriye yalnızca 700 kadar kişi kaldı (3. Bölüm).

3. MÜSLÜMANLAR UHUD'DA YENİLDİ Mİ?

Müslümanlar savaşın başında galip geldiler, sonra okçular yerlerini terk edince büyük bir musibete uğradılar (Âl-i İmrân 3:152). Fakat Kureyş Medine'ye giremedi, kimseyi esir alamadı ve hedefine ulaşmadan geri döndü. Ertesi gün bu sefer Müslümanlar onları Hamrâü'l-Esed'e kadar takip etti. Kur'an Uhud'u, müminleri münafıklardan ayıran bir imtihan olarak tasvir eder (3:140–141, 3:166–167).

4. UHUD ŞEHİTLERİNİN SAYISI KAÇTIR?

Siyer kitapları, çoğu Ensâr'dan olmak üzere yaklaşık yetmiş kişi olduğunu zikreder (18. ve 25. Bölümler).

5. HİND BİNT UTBE'NİN HAMZA'NIN CİĞERİNİ ÇİĞNEDİĞİ DOĞRU MUDUR?

Bu kıssa siyer kitaplarında (İbn İshâk) meşhurdur ve İmam Ahmed'in bir rivayetinde geçer; fakat senedi bazı hadis âlimlerince ***tartışılmış ve zayıf kabul edilmiştir***. Sahih olan, Hamza'nın Vahşî tarafından öldürüldüğü (Sahîh-i Buhârî 4072) ve naaşına müsle yapıldığıdır. Hind sonradan Mekke'nin Fethi günü Müslüman oldu; İslâm da önceki günahları siler.

6. ÜVEYS EL-KARENÎ'NİN, RESÛLULLAH'IN ﷺ UHUD'DA DİŞİ KIRILDIĞI İÇİN KENDİ DİŞLERİNİ KIRDIĞI DOĞRU MUDUR?

Bu kıssanın muteber hadis kitaplarının hiçbirinde ***aslı yoktur***. Üveys el-Karenî gerçekten de Sahîh-i Müslim'de (2542) zikredilen faziletli bir tâbiîdir; fakat diş kırma kıssasının senedi yoktur ve ona nispet edilemez.

7. RESÛLULLAH'IN ﷺ KENDİ ELİYLE ÖLDÜRDÜĞÜ TEK KİŞİ KİMDİR?

Siyer kitaplarına göre Übey b. Halef Uhud'da Resûlullah'a ﷺ saldırdı; Efendimiz onu mızrakla yaraladı ve o da dönüş yolunda öldü. Sahih hadis şöyle der: "Resûlullah'ın Allah yolunda öldürdüğü kimseye Allah'ın gazabı pek şiddetlidir" (Efendimiz ﷺ; Sahîh-i Buhârî 4073).

8. HÂLİD B. VELÎD UHUD SIRASINDA MÜSLÜMAN MIYDI?

Hayır. Hâlid b. Velîd Uhud'da Kureyş süvarilerine komuta ediyordu. Yaklaşık beş yıl sonra, Mekke'nin Fethi'nden önce Müslüman oldu ve sonradan "Seyfullah" (Allah'ın Kılıcı) lakabını aldı. Onun kıssası, bugünün düşmanının yarının kardeşi olabileceğini gösterir.

9. UHUD ŞEHİTLERİ NEDEN YIKANMADI VE ÜZERLERİNE NAMAZ KILINMADI?

Çünkü Resûlullah ﷺ onların yıkanmadan ve üzerlerine namaz kılınmadan kanlarıyla defnedilmelerini emretti (Sahîh-i Buhârî 1343; 18. Bölüm). Şehitlerin kanı, Kıyamet günü onlar için şahit olacaktır. Savaş meydanındaki şehit hakkında Şâfiî mezhebinin görüşü budur. (Hanefî mezhebine göre ise şehit yıkanmaz, fakat üzerine cenaze namazı kılınır; Hanefîler, Efendimiz'in sekiz yıl sonra Uhud şehitlerine namaz kıldığını bildiren Sahîh-i Buhârî 4042 rivayetini delil alır.)

10. RESÛLULLAH ﷺ SAVUNMAYI TERCİH ETTİĞİ HÂLDE NEDEN MEDİNE'DEN ÇIKTI?

Çünkü şûrânın kararına saygı gösterdi. Sahâbîlerin çoğunluğu, özellikle Bedir'de bulunamayanlar, çıkmak istiyordu. Efendimiz zırhını giydikten sonra geri adım atmadı (2. Bölüm). Uhud'dan sonra bile Allah ona istişareye devam etmesini emretti (Âl-i İmrân 3:159).

11. HAMRÂÜ'L-ESED'E KİMLER ÇIKTI?

Pek çoğu hâlâ yaralı olmasına rağmen yalnızca Uhud'da bulunanlar. Allah onları över: "Kendileri savaşta yara aldıktan sonra Allah ve Peygamberin çağrısına koşanlar" (Âl-i İmrân 3:172; 21. Bölüm).

12. "UHUD BİZİ SEVEN BİR DAĞDIR" HADİSİ MECAZ MIDIR?

Bu hadis sahihtir (22. Bölüm). Pek çok âlim onu hakikat olarak anlamıştır; çünkü Allah, cansız sanılan varlıklara sevgi vermeye kadirdir; nitekim taşlar tesbih eder (İsrâ 17:44) ve hurma kütüğü Resûlullah ﷺ onu bırakınca ağlamıştır. Diğer bazı âlimler ise onu Uhud ahalisinin sevgisine dair bir mecaz olarak anlamıştır. Her iki görüş de bu dağın özel konumunu gösterir.

DERS

Uhud, kalpleri etkileyen o kadar çok sahih kıssa barındırır ki aslı olmayan kıssalara ihtiyacımız yoktur. Sahihi, meşhuru ve uydurmayı birbirinden ayırmak, Resûlullah'ın ﷺ siyerini dürüstçe aktarma emanetinin bir parçasıdır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DERSLER VE KAPANIŞ

Müslümanlar "Bu nereden?" diye sorunca Allah açıkça cevap verdi: O musibet ***"kendi tarafınızdandır"***İbn Kesîr Tefsiri 3:165.

DERS	UHUD'DAN
Emre itaat	Okçular indi; zafer imtihana dönüştü (4043; 3:152)
Dünya sevgisinin tehlikesi	"Sizden kimi dünyayı istiyordu" (3:152); Efendimiz'in son uyarısı (4042)
İstişare ve tevekkül	Savaştan önce istişare; sonrasında istişare emri (3:159)
Sevgi: Resûlullah ﷺ	Ebû Talha, Talha, yedi Ensârî
Biz Allah'a ibadet ederiz	"Muhammed ancak bir peygamberdir" (3:144)
Şehitler diridir	Melekler Câbir'in babasını gölgeledi; 3:169
Düştükten sonra kalkmak	Hamrâü'l-Esed; "Hasbünallah" (3:173)

Bedir, sayı az olsa bile zaferin Allah'tan geldiğini öğretti; Uhud ise zafer eldeyken bile emre karşı gelinirse ***zaferin kaybedilebileceğini*** öğretti. Her ikisi de Allah'ın bu ümmet için hazırladığı birer okuldur.

ÂL-İ İMRÂN SÛRESİ'NDEKİ UHUD ÂYETLERİ

ÂYET	TEMA
3:121–122	Safların düzenlenmesi; az kalsın yılacak olan iki topluluk
3:128	İnsanların işi Allah'ın elindedir
3:139–143	Gevşemeyin; günler döner durur; imtihan ayırt eder
3:144–148	Muhammed ancak bir peygamberdir; önceki peygamberlerin taraftarlarının örneği
3:149–155	İlk zafer, çekişme, uyuklama, af
3:156–164	Resûlullah'ın ﷺ yumuşaklığı; istişare; tevekkül
3:165–168	"O, kendi tarafınızdandır"; münafıkların tavrı
3:169–175	Şehitler diridir; Hamrâü'l-Esed; "Hasbünallah"

İbn Kesîr, Âl-i İmrân'ın ***3:121*** ile ***3:180*** civarındaki âyetlerinin büyük kısmının Uhud Savaşı ve sonrasındaki olaylarla ilgili olduğunu zikreder. Bu âyetleri Uhud siyeriyle birlikte okumak çok daha derin bir anlayış kazandırır.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

HAYATIMIZDA UHUD

Her birimizin kendi "okçular tepesi" vardır: Bize emanet edilen namaz, aile, iş ve ilim. Uhud imtihanı, dünya gözümüzün önünde belirdiğinde ***yerimizde sebat edip etmeyeceğimiz*** ya da onun peşinden inip inmeyeceğimizdir.

Düştüğümüzde ise Uhud bize ***dönüş yolunu*** öğretir: Allah sahâbîleri affetti (3:152) ve onlar ertesi gün Hamrâü'l-Esed'e doğru ayağa kalktılar. Allah'a döndüğümüz sürece hata son değildir.

İnşallah **Siyer-i Nebî** dizisi, ***11. Seri*** ile, Uhud'dan Hendek (Ahzâb) Savaşı'na kadarki olaylarla devam edecektir. Vallâhu a'lem.

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

KAYNAKÇA

KUR'AN VE TEFSİR

Kur'an-ı Kerîm, Osmanlı (Uthmânî) metin ve Diyanet İşleri Başkanlığı meali. https://quran.com/ms

İbn Kesîr, Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm (Âl-i İmrân 3:121–173; Nisâ 4:88; Enfâl 8:36; Ahzâb 33:23). https://tafsir.app/ibn-katheer/3/152

HADİS

Sahîh-i Buhârî 1244, 1274, 1343, 2805, 2881, 3039, 3668, 3675, 3728, 3925, 4042, 4043, 4047, 4048, 4050, 4051, 4054, 4055, 4059, 4063, 4064, 4065, 4068, 4072, 4073, 4075, 4077, 4081, 4083. https://sunnah.com/bukhari

Sahîh-i Müslim 1789, 1791, 2306, 2470. https://sunnah.com/muslim

Câmi'u't-Tirmizî 3010. https://sunnah.com/tirmidhi:3010

SİYER VE TARİH KİTAPLARI

İbn Hişâm, es-Sîretü'n-Nebeviyye (İbn İshâk rivayeti) — Uhud Savaşı ve Hamrâü'l-Esed bölümleri.

İbn Sa'd, et-Tabakâtü'l-Kübrâ.

Safiyyürrahman el-Mübârekfûrî, er-Rahîku'l-Mahtûm — Uhud Savaşı bölümü.

İbn Hacer el-Askalânî, Fethu'l-Bârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî — Kitâbu'l-Meğâzî.

Wikipedia, "Battle of Uhud". https://en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Uhud

Wikipedia, "Hamza ibn Abd al-Muttalib". https://en.wikipedia.org/wiki/Hamza_ibn_Abd_al-Muttalib

Wikipedia, "Mus'ab ibn Umayr". https://en.wikipedia.org/wiki/Mus%27ab_ibn_Umayr

Wikipedia, "Nusaybah bint Ka'ab". https://en.wikipedia.org/wiki/Nusaybah_bint_Ka%27ab

EK HADİSLER VE KAYNAKLAR

Sahîh-i Buhârî 2664 (İbn Ömer'in 14 ve 15 yaşı). https://sunnah.com/bukhari:2664

Müsned-i Ahmed 22553 (Amr b. Cemûh). https://hadithunlocked.com/ahmad:22553

Sünen-i Ebî Dâvûd 2537 (Üseyrim). https://sunnah.com/abudawud:2537

Sahîh-i İbn Hibbân 7025 (Hanzala'yı meleklerin yıkaması). https://en.tohed.com/hadith/sahih-ibn-hibban/7025

Sahîh-i Buhârî 4066 (İbn Ömer'in Osman'ı savunması). https://sunnah.com/bukhari:4066

Sahîh-i Buhârî 4073 (Allah'ın gazabının, Resûlullah ﷺ tarafından öldürülen kimse üzerine olması). https://sunnah.com/bukhari:4073

Sahîh-i Müslim 975 (kabir ziyareti duası). https://sunnah.com/muslim:975a

İbn Kesîr Tefsiri 3:155. https://tafsir.app/ibn-katheer/3/155

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

Wikipedia, “Mount Uhud”. https://en.wikipedia.org/wiki/Mount_Uhud

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir

DESTEK VE BAĞIŞ

Bu e-kitap Müslümanlar için **tamamen ücretsiz** yayımlanmıştır ve **kesinlikle satılamaz**. Araştırma masraflarına, quranscience.my sitesinin barındırma giderlerine ve yeni e-kitapların yayımına destek olmak için yapılacak bağışlar memnuniyetle karşılanır — ancak **zorunlu değildir**. Allah her bağışı sadaka-i câriye olarak kabul etsin.

BAKARA SÛRESİ 2:261

مَّثَلُ ٱلَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمۡوَٰلَهُمۡ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَنۢبَتَتۡ سَبۡعَ سَنَابِلَ فِي كُلِّ سُنۢبُلَةٖ مِّاْئَةُ حَبَّةٖۗ وَٱللَّهُ يُضَٰعِفُ لِمَن يَشَآءُۚ وَٱللَّهُ وَٰسِعٌ عَلِيمٌ ٢٦١

Mallarını Allah yolunda sarfedenlerin durumu, her başağında yüz tane olmak üzere yedi başak veren tanenin durumu gibidir. Allah dilediğine kat kat verir. Allah'ın lütfü geniştir, O her şeyi bilendir.

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/2:261

SEBE SÛRESİ 34:39

قُلۡ إِنَّ رَبِّي يَبۡسُطُ ٱلرِّزۡقَ لِمَن يَشَآءُ مِنۡ عِبَادِهِۦ وَيَقۡدِرُ لَهُۥۚ وَمَآ أَنفَقۡتُم مِّن شَيۡءٖ فَهُوَ يُخۡلِفُهُۥۖ وَهُوَ خَيۡرُ ٱلرَّٰزِقِينَ ٣٩

De ki: "Doğrusu Rabbim, kullarından dilediğinin rızkını hem genişletir ve hem de ona daraltıp bir ölçüye göre verir; sarfettiğiniz herhangi bir şeyin yerine O daha iyisini koyar, çünkü O rızık verenlerin en hayırlısıdır."

Meal: Diyanet İşleri Başkanlığı — quran.com/34:39

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 2588

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، وَابْنُ، حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - وَهُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلاَّ عِزًّا وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلاَّ رَفَعَهُ اللَّهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه, Resûlullah'tan ﷺ rivayet edildiğine göre şöyle buyurdu: "Sadaka maldan bir şey eksiltmez. Allah affeden kulun ancak izzetini artırır. Allah için alçakgönüllü olanı da Allah mutlaka yükseltir."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Birr ve's-Sıla ve'l-Âdâb, affetmeye ve tevazua teşvik bâbı, Hadis No. 2588.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:2588

HADİS — SAHÎH-İ MÜSLİM, NO. 1631

حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ أَيُّوبَ، وَقُتَيْبَةُ، - يَعْنِي ابْنَ سَعِيدٍ - وَابْنُ حُجْرٍ قَالُوا حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، - هُوَ ابْنُ جَعْفَرٍ - عَنِ الْعَلاَءِ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صلى الله عليه وسلم قَالَ « إِذَا مَاتَ الإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلاَّ مِنْ ثَلاَثَةٍ إِلاَّ مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ ».

TERCÜME:

Ebû Hüreyre'den رضى الله عنه rivayet edildiğine göre Resûlullah ﷺ şöyle buyurdu: "İnsan ölünce ameli kesilir; ancak üç şey müstesnadır: sadaka-i câriye, faydalanılan ilim ya da kendisine dua eden salih evlat."

SENED: İmam Müslim'in rivayet zinciri (talebeden hocaya): Yahya b. Ayyub, Qutaibah b. Sa'id ve 'Ali b. Hujr ← Isma'il b. Ja'far ← al-'Ala' b. 'Abdurrahmân ← babası 'Abdurrahmân b. Ya'qub ← Ebû Hüreyre رضى الله عنه .

KAYNAK: İmam Müslim, Sahîh-i Müslim, Kitâbü'l-Vasiyye, insana ölümünden sonra ulaşan sevap bâbı, Hadis No. 1631.

DERECE: SAHİH — Sahîh-i Müslim'de yer alır.

Kaynak: https://sunnah.com/muslim:1631

CEZÂKUMULLÂHU HAYRAN KESÎRÂ

Bağış yapmak için yukarıdaki QR kodunu (DuitNow) okutun.

BAĞIŞ YAP

Uluslararası bağışçılar: BAĞIŞ YAP düğmesine tıklayın ya da şu adresi ziyaret edin: paypal.me/quranscience

© 2026 M / 1448 H Tüm hakları saklıdır Hj Che Alim Hj Che Haron — Müslümanlar için ücretsizdir